

PAPEŽSKÝ VÝBOR
PRO MEZINÁRODNÍ EUCHARISTICKÉ KONGRESY

«Všechna spása pramení mi z tebe! »

*Eucharistie, pramen života
a poslání církve*

Teologické a pastorační úvahy v rámci příprav na
52. mezinárodní eucharistický kongres

BUDAPEŠŤ
13.–20. ZÁŘÍ 2020

PAPEŽSKÝ VÝBOR
PRO MEZINÁRODNÍ EUCHARISTICKÉ KONGRESY

„Všechna spása
pramení mi z tebe!“

*Eucharistie, pramen života
a poslání církve*

Teologické a pastorační úvahy
v rámci příprav na
52. mezinárodní eucharistický kongres

BUDAPEŠŤ
13.–20. ZÁŘÍ 2020

© Copyright 2018
Papežský výbor
pro mezinárodní eucharistické kongresy
00120 Vatikán

Překlad: Jan Vokal

1. ÚVOD

1.1. Mezinárodní eucharistický kongres

Mezinárodní eucharistický kongres je jednou z velkých veřejných církevních událostí, které poukazují na úlohu eucharistie v křesťanském životě a v církevní praxi a zdůrazňují její význam. Vznik eucharistických kongresů je datován do roku 1881. Jejich cílem byla oslava Ježíše Krista reálně přítomného v eucharistii a svědectví o jeho nekonečné lásce ke světu. Kongresy daly podnět k historickému rozvoji křesťanských komunit a důrazem na slavení eucharistie přinesly odpověď na očekávání lidstva, přispěly k budování spravedlivějšího, pokojnějšího světa.

Významný eucharistický kongres hostilo Maďarsko v městě Budapešti již v roce 1938. Po dva a osmdesáti letech se tato událost opakuje na stejném místě, avšak ve zcela odlišných historických a společenských podmínkách.

1.2. Maďarsko

Maďarsko má hluboké křesťanské kořeny. První uherský král, svatý Štěpán (1000–1038), přiřadil maďarský lid ke křesťanským národům Evropy. Jedna z vládnoucích dynastií, dynastie Arpádovců, darovala katolické církvi mnoho světců; nechybí však ani novodobí mučedníci, kteří položili svůj život za druhé. Křesťanská víra, vytrvalost, učení a příklad předků byly v bouřlivých dobách maďarskému národu oporou. Úsloví *Naše minulost je naší nadějí, naše budoucnost je Kristus* je stále aktuální.

Poslední mezinárodní eucharistický kongres v Maďarsku se konal v roce 1938 pod názvem: *Eucharistia, vinculum caritatis*. Tehdejší svět byl zmítán velkými nepokoji. V kontextu nevyhnutelně se blížící války byla touha po míru silnější než kdy jindy. V hymně kongresu věřící zpívali: *Pane dej, ať se všechny národy a země shromáždí v míru!* Závěrečná mše svatá s procesím za účasti půl milionu lidí se stala manifestací za mír mezi národy proti bezprostřední hrozbě války.

To vše však nezabránilo druhému světovému konfliktu, který Maďarsku přinesl oběti a strádání. Od konce války pak nastalo pronásledování a utlačování křesťanů komunistickou diktaturou, které trvalo čtyřicet let: řády a náboženské kongregace byly likvidovány, mnozí kněží a věřící byli uvězněni nebo odvezeni do pracovních táborů. Režim, který se prohlašoval za ateistický, vyvíjel nepřetržitý tlak a usiloval o zánik katolických škol, jež byly s výjimkou osmi lyceí zestátněny, praktikování náboženství bylo zakázáno. Státisíce lidí postupně uprchly do zahraničí.

Víra a křesťanské hodnoty přežily v katakombách a novým generacím byly předávány ilegálně působícími komunitami. Počet praktikujících katolíků dramaticky klesl a dvě nebo tři generace vyrostly bez jakékoli náboženské výchovy. Tato skutečnost je příčinou rozšířené náboženské nevědomosti, lhostejnosti k víře a mnohdy i určité nevraživosti vůči církvi. Takový je výsledek několika desetiletí proticírkevní propagandy.

Po „osvobození“ a změně režimu v roce 1989 se Maďarsko stalo svědkem částečného rozkvětu náboženského života. Návrat k demokracii umožnil znovuotevření křesťanských školek, škol, gymnázií a univerzit. V politice a legislativě se znovu objevily některé křesťanské hodnoty. Mnohé kostely byly obnoveny a postaveny nové. Křesťanská společenství každého vyznání obdržela částečné materiální odškodnění. Různé formy zasvěceného života znovu zahájily svou činnost v nové síle, charitní služba se rozšířila po celé zemi, rostoucí počet laiků se aktivně zapojil do života křesťanských společenství a farností.

Od roku 1989 však nastaly mnohé negativní změny. Jako v ostatních postkomunistických zemích došlo i v Maďarsku k oslabení náboženského života a života víry. Příčinou je sekularizace, laicizace, touha po materiálním blahobytu, relativismus, agnosticismus. Přibývalo tak věřících ve středním věku a poklesl počet praktikujících. Z deseti miliónů věřících Maďarů představuje počet účastníků nedělní bohoslužby 7–10 % populace.

Krise zasáhla krize také rodinný život a povolání ke kněžskému a řeholnímu životu v důsledku obtížnosti evangelizace světa mládeže. Přestože roste počet dospělých, kteří se obracejí na křesťanská společenství, aby zde našli odpověď na základní životní otázky, vliv církve ve společnosti klesá.

1.3. Cíl kongresu

Příprava a slavení Mezinárodního eucharistického kongresu v roce 2020 přináší katolíkům a těm, s nimiž jsou skrze kulturu či přátelství spojeni, mimořádnou šanci otevřeně a upřímně dosvědčit svou víru před společností. Jak řekl svatý Pavel VI.: *„dnešní člověk raději naslouchá svědkům, kteří něco dokazují činy, než učitelům, kteří to vykládají slovy, a učitelům naslouchá jen tehdy, jsou-li zároveň i svědky.“*¹

Mezinárodní eucharistický kongres se tak pro katolíky stává příležitostí k upevnění víry a ke sdílení naděje, života a radosti s těmi, kdo jdou po stejné cestě a vycházejí z eucharistického pramene zmrtvýchvstalého Krista.

Účastí na eucharistii se věřící utvrzují ve víře, obnovují svou křesťanskou identitu, prohlubují společenství s Kristem a s bratry. Křesťané žijící ve společnosti, kde panuje diktatura relativismu, tak mohou se zdviženou hlavou, pokojně a s odvahou, s láskou a mírností podle Kristova příkladu svědčit před světem o Pravdě.

Mezinárodní eucharistický kongres dále skýtá příležitost k upevnění dialogu mezi křesťany v přesvědčení, že je více toho, co nás spojuje, než toho, co nás rozděluje. Duch Svatý nás vede, abychom si naslouchali, chápali se a řešili otevřené otázky, abychom v pravdě nacházeli cesty směřující k budoucnosti. Radostnou zvěst spásy může totiž nevěřícím nabídnout jen společné svědectví věřících.

K lidem hledajícím Boha, ať už jsou jakéhokoli společenského postavení, se kongres obrací skrze *kérygma* – prvotní evangelní zvěst: Bůh, zdroj veškerého života,

¹ PAVEL VI., apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi* [dále EN] (8. prosince 1975), AAS 68 (1976) č. 41; česky Zvon, Praha 1990.

miluje bezvýhradně každého svého tvora. Proto nám poslal svého syna Ježíše, který se v lůně Panny Marie stal člověkem. Svými slovy a svým poselstvím, svou smrtí a zmrtvýchvstáním, sňal všechny naše hříchy a v Duchu Svatém žije ve své církvi navždy. Kdo se svobodně rozhodne obrátit se zády ke zlu a skrze křest přijme Krista jako Spasitele, vstupuje do velké rodiny vykoupených a buduje společenství Božích dětí.

Světový eucharistický kongres je díkyvdáním Kristu, oslavou toho, který jediný je schopný obětovat život. Modleme se, aby se radost, která tryská z eucharistického pramene, rozšířila nejen po celém Maďarsku, ale i do zemí střední Evropy, po celé Evropě a do celého světa. Všichni tak budou moci zažít obnovu ducha, evangelium jim udá směr, obdrží víru, která vítězí nad nejistotou. Tomu, kdo je smutný, se dostane světlo naděje a více lásky pro vítězství nad samotou a odloučením.

2.

„VŠECHNA SPÁSA PRAMENÍ MI Z TEBE!“

2.1. Bůh, pramen života

Biblické texty vycházejí ze základního přesvědčení, že pramenem veškerého života je Bůh. Od něj přichází vše, co člověk potřebuje pro svůj přirozený i nadpřirozený život.² Také pokrm nezbytný pro pozemský život je jeho darem. Už v symbolickém vyprávění o stvoření člověka (Gen 2, 4b-25) vystupuje do popředí skutečnost, že Bůh člověka nejen stvořil, ale uvedl ho do rajske zahrady plné ovoce všeho druhu a zavlažované čtyřmi řekami. Člověk proto vděčí Bohu nejen za svůj život, ale také za veškerá dobra nezbytná pro vlastní obživu.

Boží láska a jeho péče jsou také jádrem příběhu o putování Izraele pouští. Sám Pán, skrze Mojžíše, zabezpečuje nezbytnou stravu v podobě many, křepelek (Ex 16, 1-5) a vody, která vytryskla ze skály (Ex 17,1-7; Nu 20,1-13). Pozdější biblická tradice popisuje událost jako přijetí darů přímo od Boha.

Tento pohled lze vyčíst především z veršů žalmů: „Rozpoltil na poušti skály, dal jim pít hojně jak z propastných tůní, bystřiny vyvedl ze skalního štítu, nechal plynout vodstva jako řeky.“ „(...) a jako déšť spouštěl na ně manu, aby jedli, nebeské obilí jim dával. Člověk jísti směl chléb mocných, stravu sesílal jim do sytosti.“ (Ž 78, 15-16. 24-25). „Žádali a přihnali jim křepelky, chlebem nebeským je sytil. Otevřel skálu a vody tekly proudem, valily se jako řeka vyprahlými kraji.“ (Ž 105, 40-41).

Voda, podle tradice, byť vyvěrá ze skály, pramení v samotném Bohu. Představuje tak nejen nápoj, ale i duchovní dobra pocházející od Boha. V některých starozákonních pasážích dokonce přenesený význam převažuje: „U tebe je pramen žití, když ty jsi nám světlem, spatřujeme světlo,“ vyznává žalmista (Ž 36,10). Prorok Jeremiáš takto vyčítá Izraeli nevěrnost: „Dvoji zlo spáchal můj lid: Opustili mne, zdroj živých vod, a vytesali si cisterny, cisterny rozpukané, jež vodu neudrží.“ (Jer 2,13). Zvláštní pozornost si zaslouží příslib, který čteme v jednom hymnickém textu proroka Izajáše: „Hle, Bůh je má spása, doufám a jsem beze strachu. Hospodin, jen Hospodin je má záštita a píseň, stal se mou spásou. S veselím budete čerpat vodu z pramenů spásy.“ (Iz 12,2-3).³

Všechny tyto texty potvrzují, že Bůh je pramenem, z něhož vycházejí všechny dary, které lidé z hlediska spásy potřebují.

² Věřící byzantské církve se každé ráno v liturgii hodin modlí: „Všechna spása pramení mi z tebe, ve tvém světle vidíme světlo.“

³ Je třeba zmínit výzvu, kterou čteme v Deutero-Izajáši: „Vzhůru! Všichni, kdo žízníte, pojdte k vodám, i ten, kdo peníze nemá. Pojdte, kupujte a jezte, pojdte a kupujte bez peněz a bez placení víno a mléko!“ (Iz 55,1).

2.2. „Kdo žízní, ať ke mně přijde a pije“

Voda jako symbol duchovních dober se v Novém zákoně objevuje především v Janově evangeliu. Ježíš se v jeruzalémském chrámu, v poslední den slavnosti stánků, obrací na posluchače se slovy: „Kdo žízní, ať přijde ke mně a pije, ten, kdo ve mě věří. Jak říká Písmo, potečou proudy vod z jeho nitra.“ (Jan 7,37-38). O slavnosti stánků, která trvala sedm dní, si zbožní izraelité připomínali cestu pouští a při slavení vyzdvihovali vodu jako dar od Boha, pramene života.

Během sedmidenních svátků, časně zrána, se zástup s kněžími a levity vydával k rybníku Siloe, aby zde čerpal vodu do zlatých džbánů za doprovodu modlitby: „Čerpat s radostí u pramenů spásy.“ Po návratu do chrámu vylévali vodu na oltář. Právě ve světle této slavnosti hovoří Ježíš o sobě jako o prameni, na který se prorocká slova vztahují.⁴

Nezapomeňme však, že evangelista vztahuje Ježíšova slova na Ducha Svatého, kterého obdrží ti, kdo věří v Krista oslaveného na kříži, kdo věří v jeho umučení a zmrtvýchvstání. Kristus, v očekávání Letnic, předává svého Ducha již na kříži, kdy odevzdává ducha (Jan 19,30).⁵ Z Ježíšova boku probodeného vojákovým kopím vychází krev a voda (Jan 19,34), které se v církevní tradici vztahují na svátost křtu (voda) a eucharistie (krev).

Preface ze slavnosti Nejsvětějšího srdce Ježíšova říká:

„Vydal se za nás na smrt a dal se vyzdvihnout na kříž, aby všechno přitáhl k sobě. Z jeho probodeného srdce vytryskla krev a voda, a církvi se otevřela studnice života; a všichni jsou pozváni, aby přicházeli a s radostí čerpali milost a spásu.“⁶

Chápání Kristovy krve ve spojení s eucharistií je podpořeno i závěrečnou částí pojednání o „chlebu života“ v šesté kapitole Janova evangelia, kde Ježíš hovoří o vlastním těle jako o pokrmu a o vlastní krvi jako o nápoji (Jan 6,53). Krev a voda se pak spolu s Duchem Svatým objevují také v prvním Janově listu: „Jsou tři svědkové: Duch, voda a krev, a ti tři jsou zajedno.“ (1 Jan 5,7-8). Křest a eucharistie se skrze Ducha Svatého stávají pramenem spásy.

Také svatý Pavel v prvním listě Korintským, když hovoří o odchodu otců na poušť, připomíná: „Všichni jedli stejný duchovní pokrm a všichni pili stejný duchovní nápoj; pili totiž z duchovní skály, která je doprovázela, a tou skálou byl Kristus.“ (1 Kor 10,3-4)

⁴ Origenem počínaje začala převažovat interpretace, podle které prameny živé vody prýštily z těch, kdo věří v Krista. Dnes se však většina biblistů domnívá, právě na starozákonním pozadí a pro povahu svátků stánků, že prameny živé vody tryskají z Krista. Srov. SCHANCKENBURG Rudolf, *Das Johannesevangelium II*, Freiburg 1980, s. 214; RATZINGER Josef/BENEDIKT XVI., *Ježíš Nazaretský I*, Brno 2013, s. 289.

⁵ Srov. POTTERIE DE LA Ignac, *Studi di cristologia giovannea*, Janov 1986, s. 285.

⁶ Tato preface z Římského misálu evokuje augustiniánskou interpretaci z *Tractatus in Iohannis Euangelium*, CXX, 2, Nuova Biblioteca Agostiniana [dále NBA], sv. XXIV/2, 1912.

2.3. „Všechna spása pramení mi z tebe!“ (Ž 87,7)

Eucharistie je pramenem života nejen pro jednotlivé křesťany, ale také pro celou církev jako společenství věřících. Aby se Kristus, kterého slavíme v eucharistii, stal trvalým pramenem, je nezbytná zprostředkovatelská role církve.

Pro pochopení této skutečnosti se znovu vraťme ke Starému zákonu, přímo k textu, ze kterého je převzato motto tohoto Mezinárodního eucharistického kongresu. Jedná se o žalm 87, jehož text přinášíme v plném znění:

*Na posvátných horách založil svůj chrám,
Hospodin miluje brány Sijónu
nad všechny příbytky Jákobovy.
Slavné věci hlásány jsou v tobě,
město Boží!
Připomenu Rahaba i Bábel
jakožto ty, kdo mě znají,
také Pelišteu a Týr s Kúšem,
každý z nich se zrodil tady.
O Sijónu řeknou:
V něm se zrodil ten i onen,
a sám Nejvyšší jej činí pevným.
Při soupisu lidských společenství Hospodin si zaznamená:
Každý z nich se zrodil tady.
A dají se do zpěvu a tance:
Všechna spása pramení mi z tebe!*

Tento žalm se řadí do takzvaných „Sionských písní“, jejichž středem je vyvolení a privilegované postavení Jeruzaléma.⁸ Začátek žalmu říká, že *Hospodin miluje brány Sijónu*, tedy svaté město s chrámem a příbytkem davidovské dynastie, více než všechna místa Izraele.⁹ Samotný YHWH pak uděluje jeruzalémské občanství pohanským národům, které ho „znají“.

Příslib obsažený v žalmu si zaslouží pozornost ze dvou důvodů. Na jedné straně začíná seznam Egyptem (Rahab) a Babylónem (Bábelem), dvěma úhlavními nepřáteli, kteří přijali víru v Boha Izraele a stávají se právoplatnými občany svatého města. Seznam pak pokračuje hlavními středisky: Egypt/západ – Babylón/východ – Pelištea a Týr/sever – Etiopie/jih. Těchto pět národů představuje celý svět, který se sbíhá do Jeruzaléma, svatého města, kde jsou díky poznání Boha dříve znepřátelené národy opět v jednotě a míru. Na konci žalmu se všechny tyto národy shromažďují k liturgickému slavení a volají: *Všechna spása pramení mi z tebe*.

⁷ Odkazujeme na žalm podle číslování Hebrejské bible. V *Septuagintě* a *Vulgátě* se modlitba nachází v žalmu 86.

⁸ Sionské písně zahrnují žalmy č. 46, 48, 76, 84, 87, 122.

⁹ Srov. RAVASI Giafranco, *Žalmy II*, Bologna 1986, s. 800.

Myšlenka, že v eschatologických dobách se Jeruzalém a jeho chrám stávají zdrojem živé vody, je přítomna také v prorockých spisech. „*V onen den vytryskne pro dům Davidův i pro obyvatele Jeruzaléma pramen k obmytí hříchu a nečistoty,*“ čteme v knize Zachariáš (Za 13,1). V knize Ezechiel čteme proroctví o prameni, který tryská z východní části chrámu a stává se velikou splavnou řekou (srov. Ez, 47). Tyto prorocké texty, jako žalm 87, ohlašují návrat do rajske zahrady, která se vyznačuje hojností, plodností a pokojem: *Ze Siónu vzejde nové plodné a svěží tvorstvo, radostné a požehnané.*¹⁰

Křesťanská tradice vztahuje žalm 87 na církev v přesvědčení, že skutečný Sión, nebeský Jeruzalém, se ztotožňuje s církví (srov. Gal 4,26; Žid 12,22-24): „*Sión bylo pozemské město, které odráželo podobu Siónu, o který jde, tedy o nebeský Jeruzalém, o kterém apoštol hovoří jako o „naší matce“ (Gal 4,26)*¹¹. Církev je společenstvím vykoupených, pocházejících „*z každého kmene, jazyka, lidu i národa*“ (Zj 5,9), kteří uctívají Boha „*v duchu a v pravdě*“ (Jan 4,24) a znovu naleznou jednotu, budou-li vytvářet jedno tělo.

Jak připomíná apoštol Pavel: „*Kalich požehnání, který žehnáme – není to účast v Kristově krvi? Chléb, který lámeme – není to účast v Kristově těle? Protože je to jeden chléb, tvoříme jedno tělo, i když je nás mnoho, neboť všichni máme účast na jednom chlebě.*“ (1 Kor 10, 16-17).

Účast na Kristově těle a krvi při eucharistickém slavení vytváří skutečné společenství s Kristem a buduje jeho tělo, kterým je církev. Všichni, kdo se účastní svátosti Kristova těla a Kristovy krve, se stávají jediným tělem, jediným společenstvím. Tento pramen, ze kterého věřící čerpají, je skutečnou zárukou jejich jednoty.

¹⁰ Tamtéž, s. 802.

¹¹ „*Erat enim quaedam civitas Sion terrena, quae per umbram gestavit imaginem cuiusdam Sion de qua modo dicitur, coelestis illius Ierusalem de qua dicit Apostolus: Quae est mater omnium nostrum.*“ Srov. *Enarrationes in Psalmos*, 86, 2, NBA, XXVII/I.

3.

EUCHARISTIE – PRAMEN KŘESŤANSKÉHO ŽIVOTA

3.1. Základy v Novém zákoně

Od začátku své historie slaví církev, věrna Pánovu příkazu „*To číňte na mou památku*“ (Lk 22,19; 1 Kor 11,24), eucharistii pod dvěma názvy: „*Večeře Páně*“ (1 Kor 11,20) a „*Lámání chleba*“ (Sk 2,42).

Tato dvě označení spojují eucharistické tajemství s historickou událostí poslední večeře, kterou Ježíš prožil se svými učedníky, a se slavnostními shromážděními apoštolské církve.

„Večeře Páně“

Označení „*Večeře Páně*“ zdůrazňuje, že eucharistický úkon byl od počátku vnímán jako znovuprožití tajemství Velikonoc, kdy se připomíná, co *Kyrios* řekl a učinil v noci, kdy byl zrazen.

Při poslední večeři se Ježíš prorockým úkonem vydává v podobě chleba a vína a předznamenává tak velikonoční tajemství života a smrti: lámaný chléb je jeho obětovaným tělem, rozlévané víno jeho prolitou krví. Dar je završen v podobě pokrmu „*vezměte a jezte (...) vezměte a pijte z něho všichni*“ a daruje se ve společenství a odpuštění. Poslední večeře se stává exegezí celého Ježíšova života před velikonočními událostmi a po nich. Je to existence vyjádřená v tajemství života a smrti, aby mohli věřící obdržet v Ježíši život zmrtvýchvstalých.

Ježíšova poslední večeře je zasazena do kontextu pokrmů, ke kterým Mistr usedá s hříšníky během svého života a s učedníky po svém zmrtvýchvstání. Když usedl ke stolu s hříšníky, prohlásil, že v něm se naplňuje všeobecné odpuštění, které zvěstovali proroci pro mesiánské časy, a ukázal, že všichni jsou povolání k účasti na eschatologické hostině spásy (srov. Iz 25,6).

Když Pán zasedá k jídlu s jedenácti apoštoly, nechce učedníky ani tak přesvědčit o zmrtvýchvstání, jako spíše je ujistit, že *Kyrios* je i nadále přítomný mezi svými ve znamení velikonočního pokrmu.

Patrné je to zvláště v příběhu emauzských učedníků, který zřetelně zrcadlí eucharistickou víru apoštolského společenství. Zmrtvýchvstalý se zjevuje a učedníci ho rozpoznávají v přijetí jeho slova a ve společném lámání chleba.

Jestliže pro Ježíše znamenalo slavení Velikonoc přejítí ze smrti do života, kdy „*miloval svoje (...), projevil jim lásku až do krajnosti*“ (Jan 13,1), i pro jeho učedníky je eucharistická památka úkonem, který stále znovu převádí ze smrti do života a zvěstuje přítomnost Zmrtvýchvstalého v jeho církvi.

„Lámání chleba“

Toto označení vystihuje skutečnost v židovském prostředí již známou. Popisuje společenství, které se uskutečňuje pokaždé, když se křesťané shromáždí k lámání

jediného chleba a k požívání jediného pokrmu, a stávají se tak jediným tělem Ježíše Krista.

Ve Skutcích apoštolů je lámání chleba zasazeno do církevního kontextu. Ti, kdo uvěřili „každý den zůstávali svorně v chrámu, po domech lámali chléb a jedli pokrm v radosti a s upřímností srdce“ (Sk 2, 46) a „setrvali v apoštolském učení, v (bratrském) společenství, v lámání chleba a v modlitbách“ (Sk 2,24).

S lámáním chleba na památku nové Paschy bylo spojeno naslouchání Božímu slovu komentovanému odpovědnými za společenství, dále bratrská hostina (*agápê*), sdílení majetku a společná modlitba k Otci Ježíše Krista, Mesiáše očekávaných časů.

Při díkůvzdání za dary u prostřeného stolu zakoušelo společenství přítomnost zmrtvýchvstalého Pána, čímž navazovalo na zkušenost apoštolů a emauzských učedníků a slavilo událost spásy uskutečněnou jednou pro vždy ve smrti a zmrtvýchvstání Spasitele. Analogii lze najít také ve vyprávění o lámání chleba, které slavil svatý Pavel v Troadě během své poslední misijní cesty (srov. Sk 20, 7-8,11).

Pavlovo svědectví

Již na začátku padesátých let předal svatý Pavel společenství v Korintu to, co obdržel při konverzi a v prvních kontaktech se společenstvím v Antiochii a v Jeruzalémě. V prvním dopise Korintským (1 Kor 11, 17-34) považuje apoštol za samozřejmé, že se komunita schází k eucharistickému slavení večeře Páně. Leží mu na srdci, aby posluchačům připomněl význam eucharistie, aby v ni věřila, slavila ji a prožívala.

V Korintě předcházelo slavení eucharistie společné stolování, které vyjadřovalo bratrské společenství. To odpovídalo historickým okolnostem, ve kterých Ježíš slavil poslední večeři, z níž se zrodil eucharistický úkon. Eucharistické shromáždění tak bylo spojené s bratrstvím a solidaritou.

Avšak společenství v Korintě místo aby vyjadřovalo účast a solidaritu s chudými, se stalo místem rozdělení a nerovnosti. Svatý Pavel říká, že to již neznamená „jíst a pít večeři Páně už neodráží skutečný smysl Ježíšovy večeře s jeho učedníky. Pokud není udržováno bratrství, pak ve slavení nelze rozpoznat Pánova slova: *To činite na mou památku*. Hluboký význam eucharistie je tak znehodnocen.

Proto Pavel znovu popisuje poslední večeři. Pokud je eucharistie živou památkou Pánovy smrti, přijímat chléb a pít z kalicha znamená vstoupit do společenství života s jeho tělem a jeho krví, a stát se tedy jedním tělem s ním. Nelze přijímat Kristovo vydané tělo a Kristovu prolitou krev, pokud nesplňujeme požadavek bratrského společenství.

Jan a „chléb života“

Evangelista Jan byl zajisté seznámen s eucharistickou praxí apoštolské církve. Nepopisuje ustanovení eucharistie, protože již bylo v jeho komunitách známé a v liturgii bylo používáno. Je tu ale ještě jeden hluboký důvod: evangelista pomáhá chápat eucharistii v širším kontextu celého Ježíšova života. Ježíš přišel do našeho středu, aby nám dal život, a poté se navrátil k Otci, aby nás přitáhl k sobě.

Ježíšův život se rozpíná jako rozsáhlý velikonoční „přechod“ od Otce do světa (vtělení) a ze světa k Otci (smrt a zmrtvýchvstání). Právě v tomto „přechodu“ se ukazuje a uskutečňuje spása lidstva. Slova o chlebu života (Jan 6) jsou umístěna do této dynamiky sestoupení a nového vystoupení. Eucharistie je živým chlebem, který sestoupil z nebe a znovu vede k Otci.

Přes výhrady židů se Ježíšova katecheze postupně rozvíjí až k otevřenému hlásání pokrmu a nápoje, které jsou definovány jako jeho tělo a jeho krev obětované za svět: „Vždyť mé tělo je skutečný pokrm a má krev je skutečný nápoj. (...) Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm.“ (Jan 6, 55-56).

Slovo „tělo“ vyjadřuje úzký vztah mezi vtělením, křížem a eucharistií. Věřící se v eucharistii živí Božím synem, který se stal člověkem a zemřel za nás. V této víře ve Zmrtvýchvstalého žije z něho a v něm. Ježíš se tak ukazuje věřícím jako vydaná oběť (tělo a krev) a jako dar univerzální spásy.

3.2. Od večeře Páně k eucharistii církve

O slavení eucharistie v období církevních otců se nám toho dochovalo relativně málo.¹² Ignác z Antiochie (†115) o něm hovoří vícekrát, ale nepřipomíná nic z obřadu slavení. První dokument, který výslovně odkazuje na eucharistii, je pravděpodobně *Didaché*, která obsahuje tři modlitby v eucharistickém duchu a krátké vyprávění o eucharistické večeři v den Páně.¹³ Asi do roku 112 spadá svědectví Plinia Mladšího, římského vládce v Bithýnii a Pontu, který v dopisu císaři Traianovi vzpomíná, že křesťané měli ve zvyku setkávat se „v určený den před úsvitem a zpívali střídavě ve sboru *hymnus Kristu*“ a že bylo „jejich zvykem stáhnout se, aby se shromáždili k pokrmu, způsobem společným a neposkorněným“.¹⁴

Eucharistické slavení začíná mít jasné obrysy na konci roku 160 v první Apologii Justiniána, kde je popsáno společenství pokřtěných jako slavnostní shromáždění, které se zdraví políbením pokoje, přináší dar chleba a vína, pronáší dlouhou modlitbu chval a proseb k Otci ve jménu jeho Syna Ježíše Krista, na kterou všichni odpovídají „Amen, Amen“. Následuje rozdělování obětovaných darů, kdy se část chleba odkládá pro nepřítomné. Krátce nato předkládá Justinián souhrn nauky o eucharistii a popisuje eucharistickou slavnost slavenou v „den slunce.“¹⁵ Utváření jednotné eucharistické liturgie je patrné již v Hippolytově církevním řádu ze začátku třetího století, a sice v modlitbě, která uctívá vykupitelské Boží dílo v Kristu při eucharistické památce křesťanské obce.¹⁶

Ve staletích pozdní antiky a raného středověku jsou eucharistické slavení a účast na eucharistii chápány jako základní prvky každé křesťanské komunity. V církevní historii můžeme s vděčností obdivovat „časově uspořádaný vývoj obřadových

¹² JUNGSMANN Josef Andreas, *Missarum sollemnia*, Casale 1953, s. 20.

¹³ Srov. *Didaché* 9-10 a 14-15, *Sources chrétiennes* [dále SCh], 248 .

¹⁴ C. Plini Caecili Secundi, *Epistularum libri decem*, X, 96, Oxford 1963.

¹⁵ JUSTINIÁN, *Apologia I*, 65. 67, SCh, 597.

¹⁶ HIPPOLYT ŘÍMSKÝ, *Apoštolská tradice*, Velehrad 2000.

forem, jimiž si připomínáme událost naší spásy. Od různorodých forem prvních staletí, které ještě dnes prozařují v obřadech starých východních církví, až po rozšíření římského obřadu; od jasných směrnic Tridentského koncilu a misálu svatého Pia V. až po liturgickou obnovu zamýšlenou Druhým vatikánským koncilem. V každé etapě církevních dějin liturgický obřad slavení eucharistie září v celém svém mnohotvárném bohatství jako zdroj a vrchol života a poslání církve.“¹⁷

3.3. Souhrnný pohled na středověk

Druhý vatikánský koncil nám skrze učení „Andělského doktora“¹⁸ připomíná, že „všechny svátosti jako i veškeré církevní skutky a skutky apoštolské, jsou úzce spojeny s ostatními svátostmi a také všechny církevní služby a apoštolská díla souvisí s posvátnou eucharistií a jsou k ní zaměřeny. (...) Vždyť nejsvětější eucharistie obsahuje celé duchovní dobro církve, Krista samého, našeho velikonočního Beránka a živý chléb.“¹⁹

Bude to právě svatý Tomáš Akvinský, který ve svém díle *Summa Theologica* předloží souhrn středověké nauky o eucharistii, který se stal vzorem pro velkou část dalšího učení. Svatý Tomáš zdůrazňuje dvě hlediska.²⁰ Eucharistie je nejdůležitější svátostí, protože je v ní přítomen Kristus ve své podstatě, zatímco v ostatních svátostech nám přichází Kristus na pomoc svou milostí a svou silou.

Ostatní svátosti jsou zaměřeny k eucharistii, která je vrcholem svátostného života. Svátostné svěcení má totiž za cíl ji zpřítomnit, křest a částečně biřmování ji přijmout, pokání a pomazání nemocných odpouštějí hřích, aby bylo Kristovo tělo důstojně přijato. V manželství, které je znamením společenství Krista s církví, upevňuje slavení eucharistie společenství manželů mezi sebou a s Kristem.

Při slavení eucharistie se zpřítomňuje spásonosná Kristova oběť, jeho smrt a zmrtvýchvstání; mše svatá je proto privilegovaným prostředím, kde se udělují i další svátosti, které ze své podstaty odkazují na eucharistii.²¹

3.4. Protestantská reforma a Tridentský koncil

*Svatá hostino, při níž nás Kristus žíví svým tělem a svou krví, slavíme památku jeho utrpení, do duše se nám vlévá milost a přijímáme záruku budoucí slávy! V antifoně nešpor Slavnosti Těla a Krve Páně vyjadřuje církevní liturgie svůj nepřetržitý obdiv k zázraku eucharistie a shrnuje katolickou víru o podstatě této svátosti.*²²

¹⁷ BENEDIKT XVI., apoštolská exhortace *Sacramentum caritatis* [dále SCa], Praha 2007, 3.

¹⁸Tak definoval sv. Tomáše Akvinského sv. Pius V. v roce 1567. Pius XI. ho definuje jako „Eucharistiae praeco et vates maximus in encyklika *Studiorum duces*, AAS 15 (1923), 309–326.

¹⁹ DRUHÝ Vatikánský koncil, dekret *Presbyterorum ordinis* [dále PO], 5. České znění převzato z www.vatican.va.

²⁰ Srov. TOMÁŠ AKVINSKÝ, *La Somma Teologica* [dále STH], Bologna 2014, III, q 65, a 3, IV, 781.

²¹ Srov. STH Q 79, a 1, sv. IV, 1007.

²² Srov. JAN PAVEL II., apoštolský list *Mane nobiscum Domine* [dále MND] (7. října 2004), 28, ČBK, Praha 2004.

Eucharistie, jako ostatní svátosti, obsahuje nejen milost, ale samotného autora Krista a jeho dílo vykoupení, oběť spásy; proto je to největší dar.²³ Tridentský koncil neměl v úmyslu vypracovat souhrnné a kompletní pojednání o eucharistii, nýbrž jen odpovědět na problémy plynoucí z reformy a zachovat celistvost tajemství.²⁴

O Kristově reálné přítomnosti v eucharistii učí Druhý vatikánský koncil: „v nejsvětější svátosti Eucharistie, po obětování chleba a vína, je náš Pán Ježíš Kristus, pravý Bůh a pravý člověk, skutečně obsažen, reálně a podstatně v podobě těchto viditelných věcí.“²⁵ Tato reálná trvalá přítomnost se stává skrze přepodstatnění: „konsekrací (proměňováním) chleba a vína nastává změna celé podstaty chleba v podstatu těla Krista, našeho Pána, a celé podstaty vína v podstatu jeho krve. Tuto změnu tedy katolická církev vhodně a přiléhavě nazývá přepodstatnění.“²⁶

Jako alternativa k Tridentkému výrazu *přepodstatnění* (*transsubstantiace*) byly v poslední době navrženy termíny *transsignifikace* a *transfinalizace*. Bude možné navrhnout ještě další výrazy výstižnější z hlediska současné kultury, aby vyjádřily tuto reálnou a současně tajemnou přeměnu. Každopádně žádný z těchto termínů se neubrání filosofickému a lingvistickému omezení a dočasnosti, jimž podléhá i termín *transsubstantiace*.²⁷

Tridentský koncil učí o obětním charakteru mše svaté: „[Kristus] Bůh a náš Pán (...), při Poslední večeři, v noci, kdy byl zrazen (1 Kor 11,23), [chtěl] zanechat církvi, své milované nevěstě, viditelnou oběť (jak vyžaduje lidská přirozenost), kterou by byla zpřítomňována ona oběť krvavá, kterou měl přinést jednou provždy na kříži a jejíž památka by se prodlužovala až do konce světa; spasitelná síla téže oběti by se pak vylévala na odpuštění hříchů, kterých se každodenně dopouštíme.“ „(...) obětoval Bohu otci své tělo a svou krev ve způsobě chleba a vína.“²⁸

Mše svatá tedy není novou obětí, jako by jediná a dokonalá Kristova oběť nebyla účinná nebo dostatečná (srov. Žid 10,12), nýbrž je „zpřítomněním“. Umožňuje nám vstup do věčné přítomnosti Kristovy oběti. To, co se opakuje, je svátostný úkon a možnost našeho obětování.²⁹

Mezi těmito tématy, která v podstatě přinášejí středověká pojednání, tvoří výjimku téma o eucharistii jako znamení jednoty charakteristické pro velkou patristickou tradici. Koncil však toto téma zmiňuje pouze z pohledu morálky: „Tento posvátný synod vyzývá s otcovskou láskou, prosí a zapřísahá, aby se všichni jednotliví

²³ „(...) tato svátost (...) sluje pak dar, pokud obsahuje samého Krista, jenž je darem líbezným“ in *STH III*, q 73, česky Olomouc 1938.

²⁴ Srov. DENZINGER Heinrich – HÜNNERMANN Peter (eds.), *Enchiridion symbolorum* [dále DH], Bologna 2009, 1725.

²⁵ Tamtéž, 1636.

²⁶ Tamtéž, 1651; *Katechismus katolické církve*, § 1376, Kostelní Vydří 2002.

²⁷ GIRAUDO Cesare, *In unum corpus*, Cinesello Balsamo 2000, s. 453.

²⁸ DH, 1739–1740; srov. *Katechismus katolické církve* [online], § 1366, Kostelní Vydří 2002. Dostupné z <http://www.katechismus.cz/>.

²⁹ Srov. JOURNET Charles, *Le mystère de l'Eucharistie*, Paris 1980, s. 33.

křesťané jednou spojili a byli ve shodě v tomto „znamení jednoty“, v tomto „poutu lásky“, v tomto symbolu shody.“³⁰

³⁰ Srov. *DH*, 1649.

4.

EUCHARISTIE VE DRUHÉM VATIKÁNSKÉM KONCILU

První inovační podnět po Tridentuském koncilu, který položil základ teologické reflexi a katechezi následujících staletí, přišel z liturgického hnutí. Vzešlo z pastoračních požadavků a kromě jiného přispělo ke znovuoživení eucharistie jako přítomnosti Kristova spasitelného díla a ke zdůraznění principu „činné účasti“.

Spolu s činností biblického a patristického hnutí připravilo v kontextu návratu k tradici úrodnou půdu pro nové panorama nové eucharistické nauky zpečetěné následně Druhým vatikánským koncilem. Byť hnutí nevydalo zvláštní text věnovaný eucharistii, Druhý vatikánský koncil z něho čerpal v mnoha dokumentech, zdaleka nejen v konstituci o liturgii.

4.1. Eucharistie – pramen a vrchol křesťanského života

Pro Druhý vatikánský koncil je eucharistické slavení „*zdrojem a vrcholem celého křesťanského života*“,³¹ „*kořen a těžiště*“ křesťanské obce,³² „*zdroj života církve*“,³³ „*zdroj a vrchol veškerého hlásání evangelia*“³⁴ „*středem a vrcholem celého života křesťanské obce*“,³⁵ z nichž *církev ustavičně žije a roste.*“³⁶

Konstatování, že eucharistie je „*zdrojem a vrcholem poslání církve*“ hluboce zakořenilo v našem církevním jazyce a stalo se z něj teologické klišé. Svůj počátek má v dokumentu *Lumen gentium*, kde se hovoří o „*všeobecném kněžství*“ všech věřících: „*Účastí na eucharistické oběti, která je zdrojem a vrcholem celého křesťanského života, podávají (věřící) Bohu božský dar a s ním i sebe sama.*“³⁷

Eucharistie je nejen úkonem veškerého kněžského lidu pokřtěných, ale i jeho „*formou*“, tedy modelem, lůnem, ze kterého se rodí církve. Jinými slovy můžeme říci, že „*nejsvětější eucharistie obsahuje celé duchovní dobro církve, Krista samého, našeho*

³¹ DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL, věroučná konstituce *Lumen gentium* [dále LG], 11 [online]. Dostupné z http://w2.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/index.htm.

³² DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL, dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis* [dále PO], 6 [online]. Dostupné z http://w2.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/index.htm.

³³ DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL, dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio* [dále UR] (1964), 15 [online]. Dostupné z http://w2.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/index.htm.

³⁴ PO, 5.

³⁵ DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL, dekret o pastoračním poslání biskupů v církvi *Christus dominus* [dále ChD] (1965), 30 [online]. Dostupné z http://w2.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/index.htm.

³⁶ LG, 26.

³⁷ Tato definice LG, 11 se nachází také in DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL, konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium* [dále SC] (1963), 10; *Chd*, 30; dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes* [dále AD] (1963), 9 a 39; UR, 15; PO, 5 a 14; dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem* [dále AA] (1965), 3; pastorační konstituce o církvi v současném světě *Gaudium et spes* [dále GS] (1965), 38; srov. FALSINI Rinaldo, *La liturgia „come culmen et fons“*. *Genesi e sviluppo di un tema conciliare*, in *Liturgia e spiritualità*, Roma 1992, s. 27–49.

velikonočního Beránka a živý chléb. Skrze své tělo, Duchem Svatým oživované a oživující, dává lidem život“.³⁸

Koncil dále představuje eucharistii nejen ve vztahu k oběti kříže, ale k celému velikonočnímu tajemství: „Náš spasitel při poslední večeři, tu noc, kdy byl zrazen, ustanovil eucharistickou oběť svého těla a své krve, aby pro všechny časy, dokud nepřijde, zachoval v trvání oběť kříže, a aby tak své milované snoubence církvi zanechal památku na svou smrt a na své vzkříšení: svátost milostivé lásky, znamení jednoty, pouto bratrské lásky, velikonoční hostinu, v níž je požíván Kristus, duše se naplňuje milostí a dává se nám záruka budoucí slávy.“³⁹

Eucharistie tak není jen modlitbou nebo zpěvem, ale slavením Velikonoc, úkonem, který má nejen přinést, navodit reálnou přítomnost Krista, ale zprostředkovat celé bohatství velikonočního tajemství.

Další koncilní novinkou je vzájemný vztah mezi oltářem Slova a oltářem eucharistie. Liturgie slova, která je náležitě uzpůsobena obdobím liturgického roku, je nedílnou součástí mše svaté. Vždyť Kristus je „přítomen ve svém slově: to mluví on, když se v církvi předčítá Písmo svaté“.⁴⁰

Mše svatá je strukturovaná do dvou částí, kdy v první probíhá liturgie slova, která zvěstuje historii Boží spásy, zatímco v druhé eucharistické liturgii, která oslavuje a zpřítomňuje tuto historii v jejím vyvrcholení, ve smrti a zmrtvýchvstání Ježíše Krista, v jeho slavné velikonoční oběti.

První část mše svaté zvěstuje a zpřítomňuje spásu; druhá část ji plně uskutečňuje skrze svátostnou účast na těle a Krvi Kristově. Slovo vytváří ve shromáždění postoj víry, který dodává slavení svátostného znamení plný smysl.

Tato jedinečná skutečnost je dílem Ducha Svatého, který dal zrod Slovu a posvětil chléb a víno, aby je přeměnil v Kristovo tělo a krev. „Jako z vytrvalé účasti na eucharistickém tajemství vzrůstá život církve, tak smíme doufat v nový podnět pro duchovní život ze zvýšené úcty k Božímu slovu, které „trvá na věky“.“⁴¹

4.2. Eucharistie vytváří církev

Na koncilu získává eucharistie svou plnou církevní dimenzi podle vyjádření francouzského jezuita Henriho de Lubaca (1896–1991) „Eucharistie buduje církev“, které potvrzuje podobu eucharistie, jak ji popsali církevní otcové. Slavení eucharistie je dynamickou událostí, ve které církev přijímá proměněný dar chleba a vína, aby se znovu proměnily v Kristovo tělo. Křesťanské shromáždění je zváno, aby přijalo Kristovo eucharistické tělo, a stalo se tak jeho tělem církevním.

³⁸ PO, 5.

³⁹ SC, 47.

⁴⁰ Tamtéž, 7. Stejný článek detailně popisuje různé druhy Kristovy přítomnosti ve slavení a je jedním z nejnovějších koncilních výroků ve vztahu ke středověké eucharistické účtě.

⁴¹ DRUHÝ Vatikánský koncil, věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum* [dále DV], 26 [online]. Dostupné z http://w2.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/index.htm.

Této dimenzi společenství církve vycházející z eucharistie se věnuje především dokument *Lumen gentium*. Když koncilní dokument zběžně přehlédneme, setkáváme se hned na začátku s důležitým konstatováním, které se vztahuje přímo k Pavlovu textu (1 Kor 10,17): „Kdykoli se slaví na oltáři oběť kříže, v níž „byl obětován náš velikonoční beránek, Kristus“, uskutečňuje se dílo našeho vykoupení. Zároveň však svátost eucharistického chleba představuje a působí jednotu věřících, kteří tvoří jedno tělo v Kristu.“⁴²

Krátce na to následuje podobné vyjádření: „Při lámání eucharistického chleba máme skutečnou účast na těle Páně a jsme povznášeni ke spojení s ním a mezi sebou: „Protože je to jeden chléb, tvoříme jedno tělo, i když je nás mnoho, neboť všichni máme účast na jednom chlebě“ (1 Kor 10,17). Takto se všichni stáváme údy tohoto těla (srov. 1 Kor 12,27) „a každý jsme sobě navzájem údy“ (Řím 12,5).“⁴³ Eucharistie nejen symbolizuje jednotu církve, ale také ji uskutečňuje: „Když se pak občerství Kristovým tělem ve svatém přijímání, projeví viditelným způsobem jednotu Božího lidu, kterou tato vznešená svátost výstižně naznačuje a obdivuhodně uskutečňuje.“⁴⁴

Nejdůležitější pasáže na toto téma nacházíme v části, která se týká úlohy biskup. Nejprve upřesňuje, že eucharistická ekleziologie vede k novému pochopení partikulární církve, a poté uvádí: „V každém oltářním společenství při biskupově posvátné službě se ukazuje znamení oné lásky a „jednoty tajemného těla, bez níž nemůže být spása“. V těchto shromážděních, i když často bývají malá a chudá nebo žijí v rozptýlení, je přítomen Kristus, jehož mocí se sdružuje jedna, svatá, katolická a apoštolská církev. Neboť „účast na těle a krvi Kristově nepůsobí v nás nic jiného než to, že se přetvořujeme v to, co přijímáme“.⁴⁵

V pokoncilním období se biskupská synoda v roce 1985 zaměřila na eucharistickou ekleziologii, kdy do středu své práce umístila církev jako společenství: „Ekleziologie společenství je ústřední a zásadní myšlenkou koncilních dokumentů (...). V zásadě se jedná o společenství s Bohem skrze Ježíše Krista, v Duchu Svatém. Tohoto společenství lze dosáhnout skrze Boží slovo a svátosti. Křest je branou ke společenství v církvi a jeho základem. Eucharistie je pramenem a vrcholem veškerého křesťanského života. Přijímání eucharistického Kristova těla vytváří, tedy buduje, úzké společenství všech věřících v Kristově těle, které je církvi.“⁴⁶

Proto může Jan Pavel II. konstatovat, že „v samých počátcích církve existuje příčinný vliv eucharistie“.⁴⁷

⁴² LG, 3.

⁴³ Tamtéž, 7.

⁴⁴ Tamtéž, 11.

⁴⁵ Tamtéž, 26.

⁴⁶ Srov. *Relatio finalis*, II C 1, in *Enchiridion vaticanum* [dále EV], Bologna 1966–2018, č. IX, s. 1761.

⁴⁷ JAN PAVEL II., encyklika *Ecclesia de eucharistia*, [dále EE], 21; česky ČBK, Praha 2003.

5. SLAVENÍ EUCHARISTIE, PRAMEN A VRCHOL CÍRKEVNÍHO ŽIVOTA

Struktura slavení eucharistie je ve *Všeobecných pokynech Římského misálu* popsána následovně: „Mše se skládá ze dvou částí: z bohoslužby slova a ze slavení eucharistie, jež spolu souvisejí tak těsně, že tvoří jeden bohoslužebný úkon. Ve mši se připravuje stůl Božího slova a těla Kristova; u něho se věřící poučují a živí. Další obřady slavení mše otevírají a uzavírají.“⁴⁸

Mše svatá se skládá z dvojího stolování⁴⁹ členěného do několika obřadných momentů nezbytných pro rovnováhu celého slavení. To vše jsme přijali z bohaté a staleté tradice víry, kterou liturgická reforma iniciována Druhým vatikánským koncilem pozorně zhodnotila s cílem navodit „vědomou, činnou a plnou účast věřících, totiž účast jejich těla i ducha naplněného vírou, nadějí a láskou. To si církev přeje, to vyžaduje i samotná povaha slavení“.⁵⁰

Liturgický obřad, který slavíme ve věrnosti církvi a poslání jejího Pána (*To číňte na mou památku*), je trvalým a živým plodem Ježíšovy evangelizace, kterou svěřil apoštolům a jejich nástupcům.

Zmiňují to Skutky apoštolů v pasáži věnované životu prvního apoštolského společenství (Sk 2,42.46-47), apoštol Pavel ve svědectví Korinťanům (1 Kor 11,23) a naznačuje to evangelista Lukáš ve vyprávění o učednicích jdoucích do Emauz (Lk 24, 13-35), kde je velikonoční zkušenost se zmrtvýchvstalým Pánem popsána charakteristickými rysy nedělní mše svaté.

V liturgickém slavení je zvěstována Kristova oběť a vyjádřeno očekávání jeho návratu. Mše svatá je pramenem života, víry a poslání, komunitární a lidovou školou společenství, dynamickým podnětem pro evangelizaci. Abychom odkryli její bohatství, projdeme celý obřad eucharistického slavení mystagogickou metodou.⁵¹

⁴⁸ *Všeobecné pokyny k Římskému misálu*, s. 28 [online]. Dostupné z <http://m.liturgie.cz/misal/igmr.htm#1>. Liturgie východních církví, katolických a pravoslavných vycházejí v základních obrysech ze stejné struktury, zatímco v detailech přinášejí bohatství různosti.

⁴⁹ DV, 44: „Církev měla vždy v úctě Boží Písmo jako samo tělo Páně, vždyť – především v posvátné liturgii – nepřestává brát a podávat věřícím chléb života se stolu jak Božího slova, tak Kristova těla.“

⁵⁰ Všeobecný úvod k misálu, s. 18.

⁵¹ Srov. *Katechismus katolické církve* [dále KKC], 1075: „Liturgická katecheze je zaměřena k tomu, aby uváděla do Kristova tajemství (je totiž „mystagogická“), neboť postupuje od viditelného k neviditelnému, od označujícího k tomu, co je označováno, od „svátostí“ k „tajemstvím“. Srov. GIRUADO, *In unum corpus*; DE CLERCK Paul, *La célébration eucharistique. Son sens et sa dynamique*, in BROUARD Maurice (ed.), *Eucharistia. Encyclopédie de l'Eucharistie*, Paris 2002, s. 327.

5.1. Slavení eucharistie, pramen křesťanského života

a) Úvodní obřady

*Když se lid shromáždil*⁵²: tato slova *Všeobecného úvodu k Římskému misálu* jsou pro pochopení eucharistického slavení zásadní. Shromáždění lidu je první svátostnou skutečností mše svaté. Toto církevní shromáždění je bez ohledu na jeho konkrétní původ a starosti jednotlivců shromážděním božským. Věřící a jejich pastýři to ne vždy mají zcela na paměti, protože jejich víra je rozptýlena i jinými otázkami. Úvodní obřad má za úkol naladit mysl shromážděného lidu na slavení a požadavky liturgie.

Vstupní úkony (zpěv, znamení kříže, pozdravení lidu předsedajícím, úvodní výzva, úkon kajícího, Gloria a sbírka)⁵³ navazují komunikaci mezi Bohem a jeho lidem a mezi věřícími navzájem a jsou zcela zaměřeny na evangelizaci mysli a srdce věřících.

Uctění oltáře předsedajícím a znamení kříže zdůrazňují posvátnost oltáře a celého shromáždění. Krátký pozdrav: *Pán s vámi*, nebo jiná formulace vyjadřují přítomnost zmrtvýchvstalého Krista uprostřed svých a současně tajemství shromážděné církve. Různé formy úkonu kajícího se obrací k Bohu nebo ke Kristu jako prosba o odpuštění hříchů. Jsou spíše výzvou ke konverzi než připomínkou viny. Po hymnu Gloria vyzývá kněz přítomné slovy: *Modleme se k okamžiku tiché modlitby před orací, která následně spojí celé shromáždění v modlitbě církve. Slovo Amen, které uzavírá modlitbu, vyznává víru v dobrotivost Boha, jenž vyslyší naléhavou prosbu svého lidu.*

Úvodní obřad činí z věřících „posvátné shromáždění“. Přijímají v něm radostnou zvěst, že „*se znovu narodili ne z pomíjejícího, ale z nepomíjejícího semene, ke slávě živého Boha ne z těla, ale z vody a Ducha Svatého, ti vytvářejí „vyvolený rod, královské kněžstvo, národ svatý, lid Bohu patřící jako vlastnictví (...), který kdysi nebyl jeho lid, teď však je to Boží lid“*“.⁵⁴

b) Bohoslužba slova

Eucharistické shromáždění následně přistupuje ke stolu slova, kde se čtení Písma stává setkáním milosti se zmrtvýchvstalým Pánem.⁵⁵ Při naslouchání Božímu slovu v liturgickém shromáždění se mše svatá stává součástí dějin spásy, zakoušíme božské zjevení v církvi a vstupujeme do školy Pána Ježíše, jediného a pravého mistra.

⁵² *Všeobecný úvod k Římskému misálu*, s. 47.

⁵³ Tamtéž, s. 46: „Účelem těchto obřadů je, aby shromáždění věřící vytvořili společenství a dobře se připravili ke slyšení Božího slova a k důstojnému slavení eucharistie.“

⁵⁴ Srov. LG, 9.

⁵⁵ *Všeobecné pokyny k Římskému misálu*, s. 55: „Ve čteních, která homilie vykládá, totiž Bůh mluví k svému lidu, zjevuje tajemství vykoupení a spásy a nabízí duchovní pokrm. Sám Kristus je svým slovem přítomen uprostřed věřících. Toto Boží slovo si lid přivlastňuje mlčením a zpěvy a hlásí se k němu vyznáním víry. Jím posílen se v přímluvách modlí za potřeby celé církve a za spásu celého světa.“

Bohoslužba slova vede k propojení Starého a Nového zákona podle pokynů k lekcionáři, které věřícím poskytly „*bohatěji prostřený stůl Božího slova. (...) Z toho důvodu se vždycky během určitého počtu let přečtou lidu nejdůležitější části svatého Písma*“.⁵⁶ Základem liturgického užívání Písma svatého je významný patristický pohled, podle kterého je Nový zákon předobrazem ve Starém zákoně a Starý zákon je plně zjeven v Novém.

V tomto duchu se hlásání evangelia stává ústředním bodem dialogu spásy, který se v dějinách odvíjí mezi Bohem a jeho lidem: „*Kristus nehovoří v minulosti, ale v naší přítomnosti, tak jako je přítomen v liturgických úkonech. Na tomto svátostném pozadí křesťanského zjevení poznání a studium Božího slova pomohou lépe docenit, slavit a prožívat eucharistii*“.⁵⁷

Homilie napomáhá proměnit naslouchání Božímu slovu v jeho přijetí, rozvíjí jeho pochopení a pomáhá přijmout Krista za svůj vzor. On se vydal Otci a bratřím.⁵⁸ Záměr homilie je umožnit věřícím, aby se setkali s tajemstvím, k jehož slavení přišli.

Liturgii Božího slova uzavírá společná modlitba, kde lid (...) *vykonává úkol svého křestního kněžství*⁵⁹, když se modlí za sebe a za svět.

c) Slavení eucharistie

Přechod bohoslužby slova ke slavení eucharistické oběti umožňuje vzájemné propojení Božího slova a svátosti. Věřící tak mohou pochopit, že Boží slovo nás připravuje na svátost a svátost účinně naplňuje Boží slovo.

Postup při slavení eucharistie (příprava darů, eucharistická modlitba, svaté přijímání) je liturgickým a obřadným opakováním Kristových úkonů při poslední večeři.

Obřad přinášení darů vyjadřuje hodnotu celého tvorstva, protože „*plod země a lidské práce*“ je určen k tomu, aby se stal obětí Těla a Krve Páně, tedy pramenem požehnání, protože pohled na tvorstvo otevírá srdce k vděčnosti. Skrze obětování chleba a vína se připravuje *vezdejší*, „epiousios“ – tohoto dne, každodenní – (Mt 6,11) a nebeský pokrm.

Eucharistická modlitba, která je jádrem celého liturgického obřadu, obrací naši pozornost alespoň ke dvěma jeho nejvýznamnějším aspektům, kterými jsou anamneze a epikleze.

Anamneze je oslava – památka Božích skutků pro jeho lid. Eucharistická modlitba proto začíná chválou, děkováním, oslavou Boha za jeho slova a skutky, kterými přeměnil dějiny světa v událost spásy. Vyvrcholením zázraků, které pro nás učinil, je památka smrti a vzkříšení jeho „milovaného“ Syna, „*znamení věčné smlouvy*“.⁶⁰

⁵⁶ SC, 51.

⁵⁷ Sca, 45.

⁵⁸ Srov. MARTINI Carlo Maria, *Sia pace sulle tue mura*, Bologna 1984, s. 128–129.

⁵⁹ *Všeobecné pokyny k Římskému misálu*, s. 69.

⁶⁰ První eucharistická modlitba o smíření [online]. Dostupné z <http://m.liturgie.cz/misal/anafory/smireni1.htm>.

Epikleze, modlitba k Duchu Svatému, skrze něhož se posvěcuje svátost, je především modlitbou vzývání: „Vpravdě jsi svatý, Bože, jsi pramen všeho posvěcení. Proto prosíme: Sešli rosu svého Ducha také na tyto dary a posvěť je.“⁶¹ Chléb a víno jsou skrze Ducha proměněny v Tělo a Krev (první epikleze), aby všichni, „kdo budou z tohoto jednoho chleba jíst a z tohoto jednoho kalicha pít“ a jsou „v Duchu Svatém jedno tělo, (...) se stali dokonalou a živou obětí v Kristu, k chvále tvého jména“ (druhá epikleze).⁶²

Při slavení eucharistie přináší církev sobě a světu svátostné tělo Pána Ježíše právě skrze Ducha Svatého, aby se ve společenství jediného chleba všichni stali církevním tělem Kristovým, jeho svatým lidem.

Všechny eucharistické modlitby minulosti i současnosti dovádějí mši svatou k jejímu vrcholu: vlastním a specifickým plodem mše svaté je vytvoření křesťanského společenství, které spojuje svůj život s Ježíšem Kristem a sdílí svůj úděl s bratry ve víře.

Svou účastí na eucharistické modlitbě vzdávají věřící díky Pánu, chválí ho a uctívají. Působením milosti se celá církev, její hlava i tělo, obrací k Otci s vděčností za jeho dílo spásy, především však za to, že poslal svého syna. Přítomní následují Ježíše, který „protože miloval svoje, kteří byli ve světě, projevil jim lásku až do krajnosti“ (Jan 13,1). V každém slavení eucharistie se učí říkat spolu s ním „toto je moje tělo, které se za vás vydává“ a stávají se „živou obětí v Kristu, k chvále tvého jména.“⁶³ Eucharistická modlitba je tak oslavou živého jádra evangelia, které je vyjádřeno v tajemství velikonoční oběti.

d) Svaté přijímání

Po eucharistické modlitbě následuje modlitba *Otče náš*, pozdravení pokoje, lámání chleba pro přijímání, které je vyvrcholením mše svaté: Kristus se skutečně vydává svým bratřím a sestrám, činí je součástí svého velikonočního „přechodu“, živí je a uvádí do trojičního života.

V novozákonní eucharistické katechezi je eucharistie chlebem na cestu, nezbytným pokrmem pro jakoukoli životní etapu. Eucharistická oběť tedy nejen zpřítomňuje oběť kříže, ale vytváří společenství, prostupuje život toho, kdo eucharistii přijímá. Skrze eucharistii máme tedy účast na Pánově daru a uchováváme Ježíšův postoj, který „ačkoli má božskou přirozenost, nic nelpěl na tom, že je rovný Bohu“ (Fil 2,6). Pro život věřícího se vše stává pramenem lásky: společný průvod k přijetí stejného chleba života, slovo *Amen*, které osobně vyjadřuje stejnou víru církve, zpěv a společné ticho pro poděkování. Ve společenství s Ježíšem, živým chlebem, se rodí připravenost pro vytváření bratrství všech lidí.

e) Závěrečné obřady

Mše svatá končí praktickým oznámením a vysláním. V modlitbě po přijímání prosíme, aby eucharistie svými plody viditelně obnovila tvář Pánových učedníků.

⁶¹ Druhá eucharistická modlitba [online]. Dostupné z <http://m.liturgie.cz/misal/anafory/druha.htm>.

⁶² Čtvrtá eucharistická modlitba [online]. Dostupné z <http://m.liturgie.cz/misal/anafory/ctvrta.htm>.

⁶³ Tamtéž.

Závěrečné požehnání shrnuje bohatství Božích darů, které jsme ve slavení zakusili, a činí je viatikem pro svědectví, které máme předat světu. Rozloučení (*Jděte ve jménu Páně*) je současně výzvou k ochraně přijatého daru a posláním, aby ti, kdo se účastnili mše svaté, nesli do světa Ducha, kterého obdrželi při mši svaté: „*Concede nobis, omnipotens Deus, ut de percéptis sacraméntis inebriémur atque pascámur, quátenus in id quod súmimus transeámus. Všemohoucí Bože, ty nás sytíš a vnitřně obnovuješ svátostí těla a krve tvého Syna: dej, ať ten, který se stal naším pokrmem, přetvoří nás stále víc a více k své podobě.*“⁶⁴

5.2. Uctívání eucharistie mimo mši svatou

Uctívání eucharistie mimo mši svatou se řídí pokyny dokumentu *De sacra comunione et de cultu mysterii eucaristici extra missam*.⁶⁵ *Rituale romanum* (Římský rituál) převádí do liturgie normy, které Pavel VI. popsal v instrukci *Eucharisticum mysterium*, a přináší kritéria eucharistické úcty. Vychází z vize eucharistie Druhého vatikánského koncilu. Příznačné je pořadí tří hlavních kapitol, z nichž se rituál skládá: přijímání mimo mši svatou, přijímání a viatikum pro nemocné, různé formy eucharistické úcty. Právě tato poslední část představuje význam adorace a přináší odpovědi na mnohé praktické otázky. Tento dokument je zásadní.

Na základě tradice se proměněné partikule uchovávají, aby byly jako viatikum doneseny nepřítomným a nemocným. Eucharistická úcta potvrzuje, že „*slavení Eucharistie v oběti mše svaté je skutečně původem a cílem úcty, která je jí vzdávána mimo mši svatou.*“⁶⁶ Protože eucharistické slavení je „*středem celého křesťanského života*“, je třeba zdůraznit, aby „*se úcta k Nejsvětější svátosti ukázala jasně, skrze znamení, ve svém vztahu ke mši svaté.*“⁶⁷ Benedikt XVI. říká: „*Úkon adorace mimo mši svatou prodlužuje a zintenzivňuje to, co se konalo během slavení liturgie. Vždyť „jen v adoraci může dozrávat hluboké a pravé přijetí. A právě v tomto osobním úkonu setkání s Pánem dozrává i sociální poslání, které je v eucharistii zahrnuto a které chce prolomit bariéry nejen mezi Pánem a námi, ale také a především bariéry, které nás oddělují jedny od druhých.*“⁶⁸

Zásadní a hlavní princip, který pojí slavení eucharistie s uctíváním eucharistie mimo mši svatou, je dát eucharistii správné místo. Vzhledem k neodmyslitelnému spojení úcty k eucharistii se slavením eucharistie, „*ať je vyloučeno vše, co by nějakým způsobem mohlo zastínit přání Krista, který ustanovil Eucharistii především proto, aby nám byla k dispozici jako pokrm, lék a úleva*“.⁶⁹ Proto je upřesněno: „*ať jsou pyxida či ostensorium umístěny na oltářní mense*“, čímž se zdůrazňuje, že místem eucharistické

⁶⁴ Český misál, Modlitba po přijímání 27. neděle v mezidobí.

⁶⁵ KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI, *Rituale romanum* (21. června 1973), *De Sacra Communione et de Cultu Mysterii Eucaristici extra Missam* (*Rituale*), in *EV*, sv. IV., 1624–1659.

⁶⁶ Tamtéž, 2.

⁶⁷ Tamtéž, 82.

⁶⁸ *SCa*, 66.

⁶⁹ Tamtéž (citace převzata z *Eucharisticum mysterium*).

adorace je celebrační oltář.⁷⁰ Ze stejného důvodu se uctívání eucharistie mimo mši svatou většinou odehrává v kostele nebo v kapli, kde přistupujeme ke stolu slova a chleba.

Spojitost mezi slavením eucharistie a jejím uctíváním mimo mši umožňuje, aby byla nejen zdůrazněna Pánova „reálná přítomnost“, ale aby byla věnována pozornost také dalším rozměrům tohoto tajemství, které bylo během dvacátého století z teologického hlediska nově zdůrazněno nebo významně obohaceno. Protože „*skrze Eucharistii se neprochází od nepřítomnosti ke Kristově přítomnosti, ale od jeho mnohotvaré přítomnosti k památce k jeho darování se v oběť, když vstupujeme do společenství s ním, který daruje sám sebe a dává nám účast na nové smlouvě skrze svou krev*“.⁷¹

Je tedy zapotřebí nechat se formovat objektivitou eucharistického tajemství, památkou Pánovy velikonoční oběti, z níž se rodí církev. Slovo a eucharistie jsou jedním a týmž chlebem, kterým je třeba se živit, jsou dvěma podobami stejného tajemství, které jsou si navzájem světlem. Při uctívání eucharistie je proto důležité Boží slovo, například úryvek z liturgického čtení daného dne.

Specifickou milostí eucharistie je budování církevního těla. Proto také eucharistická úcta vyžaduje komunitární dimenzi, která převažuje nad cestou pouze individuální nebo intimistickou.⁷²

Eucharistická úcta většinou vychází ze základů individualistické teologie o eucharistii.⁷³ „*Protože slavení eucharistie je středem a vrcholem všech různých projevů a forem zbožnosti (...), je třeba veškerou eucharistickou úctu, doporučenou také v encyklice Ecclesia de Eucharistia a v posynodní exhortaci Sacramentum caritatis, uvést do souladu podle eucharistické ekleziologie zaměřené ke společenství.*“⁷⁴

V komunitárním rozměru eucharistické adorace nachází své místo i adorace individuální, ať jsou to členové institutů zasvěceného života, jednotliví věřící nebo samotní mladí, kteří tráví část svého času modlitbou před Nejsvětější svátostí vystavenou na oltáři. V tichosti se staví před Kristův láskyplný pohled, jehož přítomnost nacházejí skrze dar Ducha Svatého v rozlámaném chlebu.

Přijetí zmrtvýchvstalého Pána vede spontánně ke chvále, k díkůvzdání, k touze hlubokého sdílení s Kristem, k modlitbě za církev a za svět.⁷⁵ Setrváním

⁷⁰ SACRA CONGREGATIO RITUUM, dokument posvátné Kongregace ritu o kultu Eucharistického tajemství *Eucharisticum mysterium* (1967), 62 [online]. Dostupné z http://www.eucharistie.cz/czech/eteol/euch_myst.html.

⁷¹ GIRARDI Luigi, „*Del veder l'ostia.*“ *La visione come forma di partecipazione*, in *Rivista liturgica* 87 (2000), s. 445.

⁷² Srov. MISCHLER Daniel, *L'adorazione eucaristica. Riflessione teologica e progetto pastorale*, San Paolo, 2003, s. 58.

⁷³ KASPER Walter, *Ecclésiologie eucharistique: de Vatican II à l'exhortation Sacramentum Caritatis*, in *L'Eucharistie don de Dieu pour la vie du monde. Actes du Symposium international de théologie. Congrès eucharistique*, Québec, Canada, 11.–13. června 2008; CECC Ottawa, 2009, s. 211.

⁷⁴ BENEDIKT XVI., *Ad Plenariam Sessionem Pontificii Comitatus Eucharisticis Internationalibus Conventibus provehendis*, AAS 102 (2010), 900–902.

⁷⁵ CANALS J. M., *Prier devant l'Eucharistie*, in BROUARD M., *Eucharistia. Encyclopédie de l'Eucharistie*, s. 639–646.

v modlitbě před Nejsvětější svátostí se posiluje snaha o křesťanský život, který je v současném světě svědectvím evangelia.

6. EUCHARISTIE, PRAMEN PŘEMĚNY TVORSTVA

6.1. Univerzální význam eucharistie

Tajemství eucharistie je shrnutím a středem každého tajemství víry. V ní je soustředěna Ježíšova velikonoční oběť, jeho utrpení, jeho vykupitelská smrt a jeho slavné zmrtvýchvstání.

V ní se v Kristu uskutečňuje a na celý vesmír se vztahuje dílo sjednocení započaté Kristovým vtělením: „*V něm máme vykoupení skrze jeho krev, odpuštění hříchů pro jeho nesmírnou milost, kterou nám tak bohatě projevil s veškerou moudrostí a prozíravostí: seznámil nás totiž s tajemstvím své vůle, jak se mu to líbilo a jak si to napřed sám u sebe ustanovil, až se naplní čas pro dílo spásy: že sjednotí v Kristu vše, co je na nebi i na zemi.*“ (Ef 1, 7-10).

Eucharistie má univerzální rozměr. Její působení přesahuje církev, lidstvo, všechny živé i zemřelé, objímá celé tvorstvo (srov. Kol 1, 15-17). Ježíš svým vzkříšením zvítězil nad mocí hříchu a smrti, dal zazářit nejvyššímu smyslu lidského života a stvoření a stal se předzvěstí jeho naplnění. On je jistým základem „*nových nebes a nové země*“, ve které doufáme (2 Pt 3,13), začátkem nového tvorstva vesmíru (srov. Ap 21,5).

Je příčinou celkové proměny, na které má účast také člověk povoláný ke vzkříšení mrtvých spolu s Kristem a s celým tvorstvem.

6.2. Mše na oltáři světa

Kristus, spasitel všeho stvořeného, k nám přichází ve mši svaté v eucharistii. *Skrze něho a s ním a v něm budiž Tobě, Otče, čest a sláva, v jednotě Ducha Svatého, také čest a sláva lidí, andělů a celého vesmíru.*

Proto se kněz v eucharistické modlitbě modlí slovy: „*a právem Tě chválí všechno, co jsi stvořil*“; v úvodu k *Sanctus*, kde Boha chválí celý vesmír, říká: „*S nimi (anděly) také my radostně vyznáváme tvé jméno a našimi ústy tě chválí celý vesmír a všechno tvorstvo zpívá.*“ V závěru eucharistické modlitby pak prosíme: „*A nám všem, svým synům, (...) dej nebeské dědictví (...) s celým vesmírem, vysvobozeným z hříchu a smrti, ať tě oslavujeme.*“

Univerzální rozměr slavení eucharistie je nadějí celého tvorstva: „*I když je totiž eucharistie vysluhována na malém oltáři venkovského kostelíku, je vysluhována v jistém slova smyslu na oltáři světa. Spojuje nebe i zemi. Zahrnuje a proniká veškeré stvoření. Boží Syn se stal člověkem, aby ve svrchovaném úkonu chvály opět odevzdal celé stvoření tomu, který je*

stvořil z ničeho. A tak on, věčný Velekněz, tím, že vstoupil skrze krev svého kříže do věčné svatyně, vrací Stvořiteli a Otci celé vykoupené stvoření“.⁷⁶

Vztah tvorstva, obnoveného Kristovou obětí, a eucharistie dobře vyjadřuje život prvních křesťanů, kteří se scházeli prvního dne v týdnu, aby slavili eucharistii. Prvního dne po sobotě byl Kristův hrob nalezen prázdný a učedníkům se zjevil Zmrtvýchvstalý. Eucharistie v *den Páně* je oslavou zmrtvýchvstalého Krista. První den týdne – již ve Starém zákoně – připomíná také první ze sedmi dnů stvoření. Od počátku slavili křesťané ve mši svaté tajemství smrti a zmrtvýchvstání Krista, pramen nového tvorstva, v očekávání slavného příchodu. Neděle je dnem Vzkříšení, „prvním dnem“ nového stvoření, jehož proutinou je Pánovo vzkříšené lidství, záruka konečného proměnění veškeré stvořené skutečnosti.“⁷⁷

Každou neděli proto křesťanské společenství slaví eucharistii zvěstováním Ježíšovy spásitelné smrti, jeho vzkříšení a očekávání jeho příchodu, kdy přijde jako Pán celého tvorstva.

6.3. Eucharistie a proměna tvorstva

Eucharistie je centrem univerzální liturgie, ale také místem úcty a přeměny tvorstva. Stvořené dary, chléb a víno, jsou pozdviženy k proměně své podstaty, když se stávají svátostnou přítomností zmrtvýchvstalého Krista. Nastává tak „*podivuhodná výměna*“: přinášíme na oltář plody země a lidské práce a skrze eucharistickou modlitbu se zmrtvýchvstalý Kristus zpřítomní v podobě chleba a vína. „*V eucharistii dochází stvoření svého největšího povýšení. (...) Na vrcholu tajemství Vtělení se chtěl Pán dotýkat našeho nitra skrze úlomek hmoty. Nikoli shůry, ale zevnitř, abychom se s ním mohli setkat v našem vlastním světě. (...) V jednotě s vtěleným Synem přítomným v eucharistii celý kosmos vzdává díky Bohu. Vskutku, eucharistie je vlastně kosmickým aktem lásky: (...) Eucharistie sjednocuje nebe a zemi, objímá a prostupuje všechno stvoření. Svět, který vyšel z Božích rukou, se vrací k němu v radostném a plném klanění.*“⁷⁸

Eucharistická „proměna“ je počátkem konečné a velkolepé přeměny, kam všechno tvorstvo směřuje: „*Podstatná proměna chleba a vína v jeho tělo a jeho krev vnáší do světa počátek radikální proměny, jakési „jaderné štěpení“, (...) V nejintimnějším místě našeho bytí dochází k proměně, která vyvolává přeměnu celého světa a zastaví se až v momentu, kdy Bůh bude všechno ve všech.*“⁷⁹

⁷⁶ Srov. JAN PAVEL II., encyklika *Ecclesia de Eucharistia* (17. dubna 2003), 8: AAS 95 (2003); česky ČBK 2003. Autor, který se s větší rozhodností vydal tímto směrem, byl jezuita Teilhard de Chardin. Ve své knížce *La Messe sur le monde* (1923), kterou napsal na čínské poušti Ordos, vzpomíná v den Proměnění Páně, že když se ocitl bez chleba a vína, přinesl Bohu jako oběť dějiny světa: „A protože opět nemám chléb, ani víno, ani oltář, povznesu se proto nad symboly, k čiré majestátnosti reality a obětuji Ti na oltáři země práci a utrpení světa.“ (pozn. překladatele, neoficiální překlad).

⁷⁷ PAPEŽ FRANTIŠEK, encyklika *Laudato si'* [dále LS] (2015), 231: AAS 107 (2015), 237; česky Praha 2015.

⁷⁸ Tamtéž, 236.

⁷⁹ SCA, 11.

Při každé mši svaté se chléb a víno skrze Ducha Svatého stává Kristovým tělem a Kristovou krví. Ti, kdo ho přijímají, se proměňují v Krista. Tyto změny jsou předzvěstí velké přeměny, která se uskuteční ve vzkříšení těla a v novém tvorstvu.

Eucharistie, skrze kterou tvorstvo chválí Boha, živí naději ve vzkříšení a v konečnou proměnu vesmíru, posiluje naše úsilí o ochranu tvorstva.

EUCHARISTIE, PRAMEN SVATOSTI

V církvi, Kristově těle, má „každý úd jinou úlohu“, protože „máme různé dary podle milosti, která byla udělena každému z nás“ (srov. Řím 12,4-6). Každý člen církve tak realizuje své křesťanské povolání osobním životem. Druhý vatikánský koncil učí, že jedinou svatost uskutečňují „všichni lidé, kteří jsou vedeni Božím Duchem, jsou poslušni Otcovu hlasu, klanějí se Bohu Otci v duchu a pravdě (...) podle vlastních darů a úkolů“ a že mezi různými cestami a prostředky ke svatosti, abychom dosáhli dokonalosti, odpovídající životnímu stavu, má přijímat „často svátosti, zejména eucharistii“.⁸⁰

7.1. Příklad maďarských mučedníků dvacátého století

V eucharistické modlitbě se obracíme k Bohu slovy: *Vpravdě jsi svatý, Bože, jsi pramen všeho posvěcení, který skrze tvého Syna, Ježíše Krista, v jednotě Ducha Svatého oživuje a posvěcuje svět. Právě skrze eucharistii je každý pokřtěný schopen žít způsobem hodným toho povolání, kterého se mu dostalo* (srov. Ef 4,1).

Mnozí maďarští mučedníci a světci dvacátého století, posilováni eucharistií a v následování Kristova života, se stali „obětí živou svatou a Bohu milou“ (srov. Řím 12,1). Připomeňme si je skrze několik příkladů, které prozářily dějiny maďarské církve v minulém století.⁸¹

Blahoslavený János Brenner (1931–1957)⁸² je jedním z kněží, jehož osudem chtěl státní režim zastrážit církev. V noci 14. prosince 1957 byl otec János zavolán k lůžku nemocného. Cestou byl příslušníky tajné policie brutálně zavražděn. V Maďarsku je uctíván jako tamní svatý Tarsicius, mučedník eucharistie. János Brenner, který byl tajným členem cisterciáckého řádu zrušeného komunistickou diktaturou, ukázal svým životem na živého Krista v eucharistii a stal se příkladem pro diecézní kněze a řeholníky.

Také biskup z Gyóru, blahoslavený Vilmos Apor (1892–1945), došel mučednictví skrze svou silnou eucharistickou spiritualitu. Svým věřícím často říkával: „Je zbytečné chodit na mši svatou, když v sobě nemáme aktivní křesťanskou lásku, která vychází z víry.“ Během německé okupace bránil pronásledované bez ohledu na jejich náboženské vyznání a rasu. Na Zelený čtvrtek roku 1945 slavil ustanovení eucharistie spolu se svými kněžími a věřícími. Následujícího dne, na Velký pátek, byl zastřelen sovětským vojákem, když bránil ženy, které se schovaly do sklepa biskupského paláce.

⁸⁰ LG, 41 a 42.

⁸¹ Například: blahoslavený Szilárd Bogdánffy, János Scheffler, Zoltán Meszlényi, Péter Pál Gojtics, István Sándor, sedm františkánských mučedníků.

⁸² CSÁSZÁR, István – SOÓS, Viktor Attila, *Magyar Tarziciusz. Brenner János élete és vértanúsága 1931–1957* [II Tarcisio ungherese. La vita e il martirio di János Brenner, 1931–1957], Szombathely 2003, s. 49–51.

Také blahoslavená Sára Salkaházi (1899–1944), řeholnice, ochránkyně Židů, načerpala sílu pro mučednictví z eucharistické spirituality. „Z Eucharistie pochází veškerá síla,“ napsala do svého deníku.⁸³ Ve společnosti apoštolského života Sester sociální pomoci bojovala proti nelidským důsledkům rozšířeného nacionálního socialismu. Komunita sester poskytla pomoc přibližně tisíci lidem, z nichž asi sto zachránila sestra Sára osobně. Při každodenní mši svaté prosila v modlitbě o nezbytnou sílu k boji. Dne 27. prosince 1944 byla zatčena maďarskými fašisty, zastřelena a její tělo bylo vhozeno do Dunaje.

Boží služebník József Mindszenty (1892–1975), kardinál, ostříhomský arcibiskup, byl v zinscenovaném procesu odsouzen komunistickým státem, když se odvážně postavil ateistické moci, aby odhodlaně bránil církevní a lidská práva. Dojemným způsobem popsal, jak během jeho osmiletého věznění byla pramenem jeho věrnosti a křesťanského odpuštění spiritualita smíření. Jeho posilou ve vězení byla každodenní mše svatá a adorace reálné Kristovy přítomnosti: „Úzkostlivě jsem opatroval eucharistii. Věděl jsem, že když nás vedou na procházku, mezitím prošacují a prohledají mou celu. Proto jsem eucharistii bral s sebou i na procházky, i na Vác. I tam jsem přijímal eucharistii. Často jsem adoroval tak, že jsem měl v noci eucharistii vedle sebe ve tmě. Dotýkal jsem se jí skrze látku. Jak důležitý je svátostný Ježíš pro vězně v cele!“⁸⁴

Řecko-katolický biskup ze Zakarpatí, blahoslavený Teodor Romzsa (1911–1947)⁸⁵, byl zabit tajnou policií na Stalinův příkaz. Jeho hluboká láska k eucharistii je známá. Posledním jeho skutkem, coby biskupa, bylo posvěcení kostela. Na cestě domů ho srazil kamion a v nemocnici byl zavražděn vpíchnutím jedu.

Další tajně vysvěcený řecko-katolický biskup, Péter Orosz (1917–1953), byl již jako seminarista obdivován pro svou lásku, v níž se zcela rozdával. Stejně tak žil i jako biskup. Voják, který ho zatkl, když nesl eucharistii nemocnému, ho zastřelil ve chvíli, kdy poklekal před křížem u cesty.⁸⁶

7.2. Všeobecné povolání ke svatosti

Každá doba církevních dějin, každá zeměpisná šířka mapy světa přináší světce jakéhokoli věku, jakéhokoli životního stavu. Jsou to konkrétní tváře každého národa, jazyka, každé země. Milovali a následovali Krista ve všednodenním životě a ujišťují nás, že každý může jít po stejné cestě.

Jejich život dovedený ke zralosti ve víře církve vyjadřuje skutečnou tvář křesťanství. Těšíme se z jejich přítomnosti a z jejich přátelství a živíme pevnou nadějí, že budeme moci napodobovat jejich cestu, abychom jednoho dne sdíleli blaženost života.

⁸³ ISTVÁN Diós (ed.), *Boldog Salkaházi Sára. Emlékkönyv*, Budapest 2006.

⁸⁴ MINDSZENTY József, *Emlékirataim [Memories]*, Budapest 2015, s. 395–396.

⁸⁵ PUSKÁS László, *Megalkuvás nélkül – Boldog Romzsa Tódor élete és*, Budapest 2005.

⁸⁶ PUSKÁS László, *Ilyeneké Isten országa. Isten Szolgája Orosz Péter (1917–1953) titokban felszentelt püspök élete és vértanúsága*, Nyíregyháza 2010.

Všichni jsme povoláni k plnosti života. Svatý Pavel důrazně píše: „Ale každému z nás byly uděleny duchovní dary v takové míře, v jaké je chtěl Kristus dát. Tak určil jedny za apoštoly, jiné za kazatele mluvící pod vlivem vnuknutí, jiné za misionáře, jiné pak za pastýře a učitele, aby připravili křesťany k úkolům, které mají plnit, aby Kristovo tělo dělalo pokroky, dokud nedojdeme všichni k jednotě ve víře a v poznání Božího Syna, k mužné zralosti, k onomu věku, (kdy se na nás uskuteční) Kristova plnost. (Ef 4, 7-13).“

Druhý vatikánský koncil se vrací k apoštolovým slovům a konstatuje: „V různých způsobech života a povoláních uskutečňují jedinou svatost všichni lidé, kteří jsou vedeni Božím Duchem, jsou poslušni Otcovu hlasu, klanějí se Bohu Otci v duchu a pravdě a následují Krista chudého, pokorného a nesoucího kříž, aby si zasloužili účast na jeho slávě, a pravý Kristův učedník se vyznačuje láskou k Bohu a bližnímu“.⁸⁷ To je skutečná jednoduchost, velikost a hloubka křesťanského života. Každý pokřtěný se tak stává kamínkem ve velké mozaice svatosti, kterou Bůh vytváří v dějinách, aby Kristova tvář zazářila v plnosti svého jasu.

Křesťanská láska roste jako dobré semeno a přináší plody díky naslouchání Božímu slovu s účastí na eucharistii. Slavení eucharistie je vyvrcholením, ve kterém Ježíš svým obětovaným tělem a prolitou krví pro naši spásu zjevuje tajemství své identity a ukazuje smysl povolání každého věřícího. Kdo se živí „chlebem života“, obdrží sílu přeměnit se v dar, jak říká svatý Augustýn: „Bud'te tím, co přijímáte a přijímate to, čím jste“.⁸⁸ Tento obnovující účinek podtrhuje také papež František: „A když ho ve svátosti přijímáme, obnovujeme s ním svou smlouvu a umožňujeme mu, aby konal stále plněji své dílo, jímž proměňuje náš život.“⁸⁹

Proto je zásadní, abychom nikdy nevynechali nedělní setkání se zmrtvýchvstalým Kristem v eucharistii. Nejde o další zátěž; jde o světlo pro celý týden, pramen života svatosti. V nedělním setkání se Zmrtvýchvstalým se křesťan formuje eucharistií, která pak utváří i jeho celý život.⁹⁰

7.3. V každodenním životě

Toho jsou si obzvláště vědomi **kněží**. „Kněžská spiritualita je vnitřně eucharistická. Semeno této spirituality se nachází už ve slovech, která biskup pronáší při liturgii svěcení: Přijmi dary věřících k slavení eucharistie. Bud' si vědom toho, co budeš konat, a také podle toho žij; svůj život připodobňuj tajemství Kristova kříže.“⁹¹

V každodenním vykonávání svých povinností „ať rostou v lásce k Bohu a bližnímu, ať udržují svazek kněžského společenství, ať oplývají všemi duchovními hodnotami a vydávají přede všemi živé svědectví o Bohu. Ať v tom horlivě následují ty kněze, kteří často

⁸⁷ LG, 41a 42.

⁸⁸ Sermo 272 1, In die Pentecostes, in NBA, XXXII/2, 1162.

⁸⁹ PAPEŽ FRANTIŠEK, apoštolská exhortace *Gaudete et exultate* [dále GE] (2018), 157.

⁹⁰ Srov. Sca, 76 a 77.

⁹¹ Tamtéž, 80.

při pokorné a skryté službě zanechali v dějinách skvělý vzor svatosti; jejich sláva žije v Boží církvi“.⁹²

Jim bylo svěřeno „tajemství víry“, aby spolu se svým společenstvím mohli nabídnout Bohu „duchovní oběti“ (1 Pt 2,5). Úcta k eucharistii jak při slavení mše svaté, tak v Nejsvětější svátosti, se takto stává „oživujícím pramenem, který propojuje služebné kněžství se společným kněžstvím věřících a představuje ho v jeho vertikálním rozměru a v jeho základní hodnotě“.⁹³

Bohu **zasvěcený život** skrze evangelní rady realizuje v církvi úplné darování se Pánu. Ve slibu čistoty, chudoby a poslušnosti spojují zasvěcené osoby svou obětí s obětí Kristovou. Tento úkon obnovují řeholníci v každé mši svaté a při každém přijímání.⁹⁴

Je přirozené, aby mše svatá, přijímání a adorace byly středem zasvěceného života jako pramen sebedarování, které je třeba den za dnem obnovovat.⁹⁵

Se zvláštním povzbuzením se obracíme na **rodiny**, aby získávaly inspiraci a sílu ze svátosti eucharistie: „*Láska mezi mužem a ženou, přijetí života a poslání výchovy jsou přednostní oblastí, kde eucharistie může dokázat svou schopnost život proměňovat a vést ho k plnému smyslu. Pastýři ať neustále podporují, vychovávají a povzbuzují věřící laiky, aby plně žili své povolání ke svatosti v tomto světě, který Bůh tak miloval, že dal svého Syna, aby se stal jeho spásou. „V této oběti nové a věčné smlouvy, křesťanští manželé nacházejí kořen, ze kterého vychází a je vnitřně utvářena a neustále ožívována jejich manželská smlouva. Eucharistie – jako storzení láskyplné Kristovy oběti za církev, pramenem lásky“.*⁹⁶

Svět je pole, kam Bůh zasévá své děti jako „dobré semeno“. **Pokřtění laici** posílení eucharistií jsou právě v každodenním životě povoláni, aby naplňovali novou radikalitu, kterou Kristus do života přinesl. Eucharistie musí stále více ovlivňovat jejich každodenní život, vést je k tomu, aby byli věrohodnými svědky ve svém pracovním prostředí a v celé společnosti.

To je svědectví, které vydal blahoslavený László Batthyány Strattmann (1870–1931), maďarský lékař, otec jedenácti dětí, který příkladně pomáhal chudým jako oční lékař. Snažil se je nejen léčit, ale také upevňovat jejich víru. Tento lékař přistupoval denně ke svatému přijímání, prožil život v úctě k eucharistii, pečlivě se snažil naplňovat své povolání ke službě chudým.

Dále je tu nová generace křesťanů povoláných přispět k obnově lidstva: jsou to **mladí lidé**. Po množství násilí a útlaků je svět potřebuje, aby mohl stavět mosty, aby sjednocoval a smiřoval. Po civilizaci lidí bez povolání je naléhavě zapotřebí lidí, kteří věří v život a přijímají ho jako povolání od Boha. Kromě vztahů zprostředkovaných

⁹² LG, 41.

⁹³ JAN PAVEL II., list *Dominicae cenae* [dále DC] (24. února 1980), AAS 72 (1980), 2, (vlastní překlad).

⁹⁴ Srov. SCA, 81.

⁹⁵ Srov. JAN PAVEL II., apoštolská posynodní exhortace *Vita consecrata* [dále VC] (25. března 1996), AAS 88 (1996), 95.

⁹⁶ SCA, 79.

výhradně sociálními sítěmi, „pouze odvážní mladí lidé, kteří mají otevřenou mysl a srdce a mají vysoké a velkodušné plány, budou moci navrátit krásu a pravdu života a lidským vztahům“.⁹⁷

Cesta proroků tohoto nového období a zvěstovatelů lásky vede skrze Boží slovo a aktivní účastí na eucharistii, které jsou jádrem života a posláním každého jednotlivého věřícího i každého křesťanského společenství. Děti a mladí lidé, kteří mají účast na Kristově těle a krvi a prožívají radost z církevního společenství, nacházejí sílu, aby dobře prožili tuto etapu dějin, jak o tom svědčí Světové dny mládeže, jejichž středem je slavení eucharistie.

Ježíš miloval **děti** a rád se s nimi setkával (srov. Mk 10,13). Děti se stanou aktivními členy křesťanského společenství, pokud jim poskytneme křesťanskou iniciaci skrze náboženskou formaci v rodině i ve farnosti a mši svatou s prvním svatým přijímáním.

Svatý Jan Pavel II. připomněl, že eucharistie živí lásku dětí k Ježíši: „Ježíš se rozhodl zůstat s námi navždy! Ježíš se s námi niterně spojil ve svatém přijímání, aby nám přímo a osobně dokázal svou lásku. Každý může říci: „Ježíš mě miluje! Miluji Ježíše.“ (...) Ježíš je přítel, bez kterého se už nemůžu obejít, setkal jsem se s ním a pochopil, že nás miluje a chce naši lásku (...). Buďte stále hodni Ježíše, kterého přijímáte! Buďte nevinní a velkodušní. Snažte se, aby se skrze vaši poslušnost, laskavost a dobré vychování stal život krásným! Tajemstvím radosti je dobrotivost“.⁹⁸

Při nedělní mši ve farnosti chlapci a děvčata ministrují, zpívají ve sboru a snaží se o to, aby mše svatá byla radostná. Spolu se svými rodinami nacházejí v setkání s Ježíšem pramen lásky a sílu k růstu ve víře, pro „plné začlenění do Kristova těla“.⁹⁹

Zvláštním způsobem jsou s trpícím Kristem spojeni **chudí, nemohoucí, nemocní, pronásledovaní** pro spravedlnost. Pán je v evangeliu označuje za blahoslavené a „Bůh, dárce veškeré milosti, který vás pro (zásluhy) Krista Ježíše povolal ke své věčné slávě, sám vás zdokonalí, utuží, utvrdí a upevní“ (1 Pt 5,10).

Těm, kdo se chystají k odchodu z tohoto života, poskytuje církev pomazání nemocných a eucharistii jako viaticum, protože v Kristově těle a krvi je obsažen zárodek věčného života a moc zmrtvýchvstání; „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný a já ho vzkřísím v poslední den“ (Jan 6,54). Eucharistie se tak ukazuje jako „lék nesmrtelnosti“, abychom mohli navždy žít s Ježíšem Kristem.¹⁰⁰

Ve starobylé modlitbě označuje církev tuto svátost jako předzvěst nebeské slávy: „Ó, svatá hostino, při níž se sytíme Kristem. Koná se památka jeho utrpení; mysl se naplňuje milostí a dává se nám záruka budoucí slávy.“ Je-li eucharistie památkou velikonoční

⁹⁷ BENEDIKT XVI., *Omelia della Santa Messa a conclusione della XXIII Giornata Mondiale della Gioventù*, (20. července 2008, Sydney), in *AAS* 100 (2008), 548.

⁹⁸ JAN PAVEL II., *Omelia alla prima comunione dei bambini*, in *Osservatore Romano*, 16. června 1979.

⁹⁹ *PO*, 5.

¹⁰⁰ Srov. *KKC*, 1524.

oběti Pána, jestliže naší účastí na oltáři býváme naplněni „veškerým nebeským požehnáním a milostí“, pak eucharistie také předjímá nebeskou slávu. (...) Účast na nejsvětější oběti nás ztotožňuje s jeho srdcem, je oporou našim silám během pouti tímto životem, dává nám toužit po věčném životě a spojuje nás už nyní s nebeskou církví, s Pannou Marií a všemi svatými.¹⁰¹

¹⁰¹ Tamtéž, 1419.

8. EUCHARISTIE – PRAMEN POSLÁNÍ A SLUŽBY

8.1. Svátost završeného poslání

„Hlásat evangelium je skutečně milostí a vlastním povoláním církve a ona v něm nachází svou nejvnitřnější totožnost“ připomíná papež svatý Jan Pavel II. v roce 2003.¹⁰² Eucharistie je pramenem evangelizace a současně je cílem, ke kterému směřujeme; „svátost završeného poslání, ve kterém se naplňuje touha lidstva: společenství s Bohem, který bude vším ve všem a bratrské společenství.“¹⁰³ „Všichni mají právo zaslechnout evangelium. Křesťané mají povinnost hlásat jej, aniž by někoho vylučovali – nikoli jako někdo, kdo ukládá nový závazek, nýbrž jako někdo, kdo sdílí radost, ukazuje krásné obzory a nabízí lákavou hostinu“.¹⁰⁴

„Po požehnání jáhen nebo kněz propouští lid slovy: *Ite, missa est*. V tomto pozdravu je možno zachytit vztah mezi slavenou mší a křesťanským posláním ve světě.“¹⁰⁵ Eucharistie je pramen, ze kterého tryská evangelizační energie církve. Je nejen „vnitřní silou, ale také – v určitém smyslu – plánem. Ona je totiž způsobem bytí, které přechází z Ježíše na křesťana a skrze jeho svědectví se šíří ve společnosti a v kultuře. Aby se to stalo, je nutné, aby si každý věřící v osobním i společném rozjímání osvojil hodnoty, které eucharistie vyjadřuje, postoje, které vnuká, životní předsevzetí, které vyvolává“.¹⁰⁶

„Kdo se napil z pramene živé vody (srov. Jan 4,14), má dát napít i ostatním. Samaritánka, jakmile skončila svůj rozhovor s Ježíšem, stala se misionářkou, a mnozí Samaritáni uvěřili v Ježíše „pro řeč té ženy“ (Jan 4,39).¹⁰⁷ Je načase přejít od liturgického plánu k jeho aplikaci v životě našich komunit.

8.2. Z Emauz do Jeruzaléma

Evangelní obraz emauzských učedníků (Lk 24,13-35) dobře vystihuje misijní fyziognomii církve a každého pokřtěného, protože setkání se Zmrtvýchvstalým při

¹⁰² JAN PAVEL II., posynodální apoštolská exhortace *Ecclesia in Europa* [EEu], 45; česky ČBK 2003.

¹⁰³ PAPEŽSKÝ VÝBOR PRO MEZINÁRODNÍ EUCHARISTICKÉ KONGRESY, *Cristo in voi speranza della gloria. L'Eucaristia: fonte e culmine della missione della Chiesa*, Ponteranica 2015, s. 85.

¹⁰⁴ PAPEŽ FRANTIŠEK, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium* [dále EG] (2013), 14; česky Paulínky 2014.

¹⁰⁵ SCa, 51.

¹⁰⁶ MND, 25; česky ČBK 2004; také SCa 84: „Nemůžeme přistoupit k eucharistickému stolu, aniž bychom se nechali vtáhnout do misijního pohybu, který vychází z Božího srdce se záměrem dospět ke všem lidem. Proto je misijní horlivost konstitutivním prvkem eucharistické formy křesťanského života.“

¹⁰⁷ EG, 120.

naslouchání slovu a lámání chleba vede dva učedníky/pocestné, aby se stali nadšenými hlasateli Pána.

Emauzský příběh začíná cestou dvou hluboce zklamaných učedníků, kteří prožili Velikonoce nikoli jako událost spásy, nýbrž jako ztroskotání Ježíšova poslání a svého očekávání. Připojuje se k nim neznámý pocestný.

Těžištěm hlásání evangelia je Boží láska, která nás předchází: Bůh tě miluje! Přistupuje k nám, aniž by si kladl podmínky: „*Přiblížil se k nim sám Ježíš a připojil se k nim.*“ (Lk 24, 15). První krok hlásání evangelia spočívá ve skutečnosti, že se stáváme přáteli, kteří putují se svými bratry, abychom svědčili o Boží lásce, která nás přešla. Prožíváme to na začátku mše svaté, kdy nám Bůh jde vstříc a my přežehnáním znamením kříže vstupujeme do života a lásky trojjediného Boha.

Emauzští učedníci Ježíše nepoznali, dokud neotevřel jejich mysl moudrosti Písma (Lk 24,17). I my, když se každý týden účastníme mše svaté, zakoušíme především, že evangelizace není zaměřena jen na vysvětlování nauky, ale na pochopení každé věci, života a liturgie ve světle událostí smrti a zmrtvýchvstání Páně. To je úlohou zvěstování Písma.

Při naslouchání Starému a Novému zákonu nám „*hoří srdce*“, zatímco sám Kristus nám zjevuje nejen dějiny spásy, ale i smysl všeho, co prožíváme. „*Slovo a eucharistie patří vnitřně natolik k sobě, že jednomu bez druhého nelze porozumět: Slovo Boží se stává svátostným tělem v události eucharistie. Eucharistie nás otevírá pro chápání Písma svátého, tak jako Písmo svaté osvěcuje a vysvětluje eucharistické tajemství.*“¹⁰⁸ Církev proto od počátku, když slaví eucharistii, nepřestává oznamovat, „*co se ve všech (částech) Písma na něj vztahuje*“ (Lk 24,27).

Když přišli do Emauz, Zmrtvýchvstalý přijímá pozvání učedníků, vstupuje do jejich domu, usedá ke stolu, bere chléb, žehná mu, láme a rozdává. Jsou to stejná gesta, která se opakují při mši svaté. Až v tu chvíli ho poznávají, jsou udiveni, plní radosti, když při lámání chleba poznávají Pána. Emauzští učedníci „*se vrátili do Jeruzaléma*“, do společenství Dvanácti, aby zvěstovali, že viděli Pána.

To vše se uskutečňuje znovu, když se v den Páně (Zj 1,10) lidé všech národů, kmenů a jazyků (Zj 7,9) vydávají do katedrál, bazilik, farních kostelů. Je to obrovský zástup, ve kterém proudí křesťané ze všech koutů světa, ze skandinávských zemí a středomoří, z Jižní a Severní Ameriky, Asie, z Afriky, z Austrálie. Křesťané, kteří jdou pěšky, jedou na kole, jedou metrem, autobusem, autem; stovky tisíc pokřtěných, kteří se shromažďují kolem oltáře Páně, aby se společně stali Kristovým tělem uprostřed moderního města. Již dvacet staletí se Boží lid vydává na tuto eucharistickou pouť a svého cíle dojde až tehdy, když bude znovu jíst chléb v Božím království.

Po mši svaté se znovu, i když jiným způsobem, stejné zástupy věřících s radostí vydávají na cestu. Postupně se rozcházejí, jako semínka zapadají do půdy země, vrací se do svých obvyklých zaměstnání a míst. Osvíceni Slovem života, posílení eucharistií budují v centru pozemského města nové cesty, které vytváří

¹⁰⁸ BENEDIKT XVI., exhortace *Verbum Domini*, AAS 102 (2010), 55.

tajemný děj lidského života. Jako potůčky živé vody, které vyvěrají po pravé straně chrámu (srov. Ez 47,2) zavlažují náměstí, cesty, čtvrtě, až k poslednímu nejvzdálenějšímu obydlí na periferii.

Slavení eucharistie se tak proměňuje v podnět k proměně srdce a společnosti a vytváří kulturu bratrství: „Setkání při eucharistickém slavení (...) vzbuzuje v učedníkovi rozhodnou vůli odvážně zvěstovat druhým, co jsme slyšeli a prožili, abychom i je přivedli ke stejnému setkání s Kristem. Učedník vyslaný církví, se tak otevírá poslání bez hranic.“¹⁰⁹

8.3. Eucharistie a bratrská služba: diakonie

Mše svatá nekončí požehnáním a závěrečným pozdravem, protože je zdrojem a hnacím motorem církevního života, především v oblasti diakonie, která je jednou z jejích základních činností. Podle konstituce o liturgii „vybízí liturgie věřící, aby byli „jedno v lásce“, když „při velikonoční hostině jedli všichni z jednoho chleba“. Modlí se, aby „životem osvědčovali, co vírou přijali“. Obnovování smlouvy mezi Bohem a lidmi v eucharistii získává a zapaluje věřící pro lásku Kristovu, která naléhá.“¹¹⁰

Veškeré tajemství Boží lásky, které se zjevilo a naplnilo ve smrti a zmrtvýchvstání jednorozeného Syna, je skrze dar Ducha Svatého ukryto v tajemství eucharistie. Ujišťuje nás, že křesťanská láska je postoj toho, kdo přijal Pána. Spíše než dílo nebo iniciativa je láska souborem postojů podle Kristova vzoru.

Ve velikonoční památce se církev rodí jako služebné společenství. Eucharistie zve komunitu stále znovu, aby uskutečňovala to, co Ježíš prožil sám osobně, když se zcela obětoval pro spásu všech. Eucharistické společenství se samo po vzoru Služebníka stává služebníkem: přijímá „vydané tělo“ a stává se tak „vydaným církevním tělem, tělem pro ostatní, tělem vydaným za mnohé“. Věřící zvěstují „Pánovu smrt, vyznávají jeho vzkříšení, čekají na jeho příchod,“ vytvářejí ze svého života dar.

Také pro novou evangelizaci je základním zákonem Kristův kříž, který padl do země jako pšeničné zrnko, aby přinesl hojný užitek (Jan 12,24). Dějiny ukazují, že život nelze položit jinak, než obětovat sebe sama. Evangelizační síla, která vychází z eucharistie, vede věřící, aby v úseku svých dějin uskutečňovali skutky toho, který, „protože miloval svoje, kteří byli ve světě, projevil jim lásku až do krajnosti. Při večeři „začal učedníkům umývat nohy a utírat jim je zástěrou, kterou měl uvázanou kolem pasu...“. Jestliže jsem vám tedy umyl nohy, já, Pán a Mistr, máte také vy jeden druhému umývat nohy.“ (Jan 13, 1-14).

Pokaždé, když slavíme eucharistii, uvědomujeme si, že Kristova oběť je za všechny a že „eucharistie podněcuje každého věřícího v Krista, aby se stával „chlebem lámaným,“ za druhé a aby se angažoval pro spravedlivější a přátelštější svět. (...) A tak povolání každého spočívá v tom, aby se spolu s Ježíšem stal chlebem lámaným za život světa“.¹¹¹

¹⁰⁹ XI. ŘÁDNÁ BISKUPSKÁ SYNODA, *Elenco finale delle proposizioni* (22. říjen 2005), 42, in EV, XXIII, 767.

¹¹⁰ SC, 10.

¹¹¹ SCa, 88.

V láskyplné službě bližním, nejmenším, vyloučeným slavíme svou skutečnou velikonoční oběť, přechod ze smrti do života. Když odcházíme z kostela po závěrečném rozloučení „bez iluzí, bez ideologických utopií, jdeme po cestách světa, neseme ve svém nitru Kristovo tělo. V pokoře a vědomí, že jsme pouhé pšeničné zrnko, si uchováváme pevnou jistotu, že Boží láska, vtělená v Kristu, je silnější než zlo, násilí a smrt...“.¹¹² Skutečně, nemůžeme jít životem s láskou bez eucharistie, ani nemůžeme slavit eucharistii bez služby světu evangeliem lásky.

8.4. Eucharistie a jednota pokřtěných: společenství

Ubi eucharistia, ibi ecclesia. Kde se slaví eucharistie, tam je církev. To je princip eucharistické eklesiologie, se kterou se setkáme nejen u pravoslavných teologů, ale jiným způsobem i v textech Druhého vatikánského koncilu a u katolických teologů.

Eucharistie je realizací hostiny mesiánských časů, nabízí společenství u jednoho stolu, je všeobecným shromážděním nejen věřících, ale všech lidí.¹¹³ Vždyť eucharistie nevyjadřuje jen osobní víru, neslavíme ji, abychom upevnili protežování a uzavřenost, ale abychom bourali bariéry a otevřeli brány univerzalitě spásného shromáždění. V současné situaci bohužel není možné, aby se všichni pokřtění jakéhokoli křesťanského vyznání shromáždili kolem jediného Pánova stolu a měli účast na jediné hostině zmrtvýchvstalého Pána. Důvodem je historické rozdělení církví, hřích, který otevřeně protičeí smyslu kříže a eucharistického tajemství.

Dokumenty o eucharistii z posledních desetiletí zmírnily kdysi velice vyhraněné rozpory mezi křesťany různých vyznání. Tam, kde svého času bylo pouze rozdělení a střety, se ukázaly pozitivní signály sblížení. Zmiňujeme se zde o nich v naději, že také díky Mezinárodnímu eucharistickému kongresu mohou dojít většího teologického uznání a najít své místo v povědomí věřících.

Zvláště významný byl dokument ekumenické konvergence na téma „Křest, eucharistie a ordinace“ (Baptism, Eucharist and Ministry – BEM), který vydala *Komise pro víru a řád Světové rady církví* v roce 1982. Dokument, který je výsledkem více než padesáti let studia, je uznávaný jako jeden z nejvlivnějších výsledků mnohostranného dialogu. Představuje nejvyšší stupeň ekumenické konvergence a v některých ohledech i konsensu v oblasti tří základních témat, která rozdělila a rozděluje křesťany již od šestnáctého století. Oficiální odpověď katolické církve ohledně eucharistie říká, že *struktura a výkladová sekvence základních aspektů dokumentu ...je v souladu s katolickým učením*.¹¹⁴

Názory odloučených bratří na sporné téma eucharistická „oběť“, se sblížily díky biblickému výrazu „památka“: „Eucharistie je památkou ukřižovaného a vzkříšeného

¹¹² BENEDIKT XVI., *Omelia nella festa del Corpus Domini 2011*, AAS 103 (2011), 464.

¹¹³ Už *Didaché* (9,4) přináší toto téma, když vysvětluje symboliku chleba a vína a hostiny spásy: „Jako tento úlomek rozptýlený po horách byl sebrán v jedno, tak nechť je sebrána tvá církev ze všech končin země a dána do tvého království; Tobě patří sláva a věčná moc skrze Ježíše Krista“ [online]. Dostupné z <http://revue.theofil.cz/revue-clanek.php?clanek=338>.

¹¹⁴ THURIAN Max (ed.), *Le Chiese Rispondono al BEM*, 6, Ženeva 1986–1988.

Krista; je živoucím a účinným znamením jeho oběti jednou provždy přinesené a stále působící ve prospěch celého lidstva. Biblická představa památky, aplikována na eucharistii, slavenou Božím lidem, odkazuje na toto současné působení Božího díla. V této památce je přítomen sám Kristus se vším, co pro nás a pro celé stvoření vykonal (ve svém vtělení, ponížení, službě, učení, utrpení, oběti, vzkříšení, nanebevstoupení a seslání Ducha) a udílí nám společenství sám se sebou.“¹¹⁵

Ohledně „reálné přítomnosti“, která se uskutečňuje při slavení, BEM konstatuje: „Ve středu slavení večeře Páně stojí slova a skutky Kristovy při jejím ustanovení; eucharistický hod je svátostí těla a krve Kristovy, svátostí jeho skutečné přítomnosti. Svě zaslíbení že bude s těmi, kdo jsou jeho, až do skonání světa, naplňuje Kristus nejrůznějšími způsoby. Ale způsob přítomnosti Kristovy v eucharistii je jedinečný. Ježíš řekl nad chlebem a vínem večeře Páně: „Toto je mé tělo, (...) toto je má krev.“ To, co Kristus prohlásil, je pravdivé; a tato pravda se naplňuje pokaždé, když se vysluhuje večeře Páně. Církev vyznává Kristovu skutečnou, živoucí a aktivní přítomnost v eucharistii.“¹¹⁶

Důležitá je i nadále otázka intercomunia s napětím mezi eucharistií jako znamením a eucharistií jako zdrojem jednoty.¹¹⁷ Přihlédneme-li k důležitosti znamení, pak se společná účast na eucharistii zdá být obtížná, protože eucharistie má vyjadřovat a slavit již dosaženou a uskutečněnou jednotu. Podle katolické a pravoslavné nauky je eucharistie nejen nástrojem našeho individuálního spojení s Kristem, ale také svátostí našeho plného přilnutí k církvi, k její víře, k jejím svátostem a mravním požadavkům. Přihlédneme-li ale k významu eucharistie jako zdroji, pak je intercomunio možné v určitých případech.

Cesta k jednotě je rychlejší a rozvíjí se tehdy, když podporujeme *ekumenismus života*, který ve znamení kříže zavazuje každého, aby žil po vzoru Boží laskavosti a Božího milosrdenství. Ekumenismus života znamená především svědectví každodenní víry žité v rozjímání Písma svatého, ve spolupráci s pokřtěnými jiných církví a v aktivitách v ekumenických skupinách, ve spolupráci v oblastech katecheze a formace v místních komunitách různého vyznání.

V církevní oblasti lze využít ekumenickou bohoslužbu, liturgii hodin, ekumenické poutě atd. V charitativní oblasti jsou křesťané již zapojeni do mnohých společných iniciativ, v neposlední řadě i z důvodů, že nedostatečné a omezené

¹¹⁵ KOMISE PRO VÍRU A ŘÁD, *Baptism, Eucharist and Ministry*, Faith and Order Paper, no. 111, Geneva 1982. Česky *Křest – Večeře Páně – Ordínace*, český překlad např. B. Sedliský, dostupné z https://is.muni.cz/el/1441/podzim2012/Kv2BP_EMD1/um/Lima.pdf, v textu použit vlastní překlad.

¹¹⁶ Tamtéž, 1413.

¹¹⁷ Srov. DRUHÝ Vatikánský koncil, dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio* [dále UR], 8 [online]. Dostupné z http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decree_19641121_unitatis-redintegratio_cs.html. „Spoluúčast na bohoslužbě (communicatio in sacris) však nesmíme považovat za prostředek použitelný pro obnovení jednoty křesťanů bez jakéhokoli rozlišení. Tu platí hlavně dvě zásady: vyjádření jednoty církve a účast na prostředcích milosti. Vyjádření jednoty spoluúčast při bohoslužbě většinou zakazuje. Snaha o získání milosti ji někdy doporučuje. Jak je třeba konkrétně jednat, ať uvážlivě určí místní biskupská autorita s přihlédnutím ke všem dobovým, místním i osobním okolnostem, ledaže by něco jiného stanovila biskupská konference v rámci svých statut nebo Svatý stolec.“

finanční prostředky nutně vedou k postupnému spojení sil v oblasti sociálních center, v pomoci seniorům, asistenci pro rodiny v krizi, v pastorační službě v nemocnici, v médiích. To je jen příklad několika oblastí, v nichž lze společně šířit evangelium.

Nemůžeme opomenout ani *duchovní ekumenismus*, který je duší cesty k jednotě. V nejrůznějších prostředích jsou lidé, kteří vedeni Duchem Svatým přinášejí „radostnou zvěst“ a evangelní impulzy tam, kde je církev unavená, v komunitách praktikují život podle evangelia a v duchu ekumenismu, čímž vytvářejí duchovní hnutí, ve kterém se lidé nepřetržitě modlí za příchod jednoty.¹¹⁸

8.5. Eucharistie a smíření

Žalmista zpívá: „Všechna spása pramení mi z tebe!“ (Žl 87,7). Kolik lidí čerpá z pramene eucharistie: obyvatelé *Palestiny, Týru a Etiopie* (srov. Žl 87,4) a synové kteréhokoli národa se stanou údy téhož Kristova těla, obyvateli nebeského Jeruzaléma, Božího města (srov. Fil 3,20).

V eucharistii se zpřítomňuje trojiční tajemství Boha Otce, Syna a Ducha Svatého, které vtahuje do stejného společenství velkou lidskou rodinu: „*Díky šťastné intuici klade slavná Rubljevova ikona Nejsvětější Trojice příznačným způsobem eucharistii do středu života Trojice.*“¹¹⁹ Kristus je ten, kdo svou smrtí a zmrtvýchvstáním zbořil zeď rozdělující národy, zrušil jejich nepřátelství (srov. Ef 2,14) a údy svého těla učinil ty, kdo se jím živí. Vždyť „*tvoříme jedno tělo*“, ubezpečuje svatý Pavel (1 Kor 10,17), a už není Žid anebo Řek, už není otrok anebo člověk svobodný, už není muž anebo žena; všichni jste jeden v Kristu Ježíši.“ (Gal 3,28). „*Dar Krista a jeho Ducha, který dostáváme v eucharistickém přijímání, naplňuje s přehojnou plností touhu po bratrské jednotě, jež přebývá v lidském srdci, a zároveň pozvedá zkušenost obsaženou ve společné účasti na tomtéž eucharistickém stole na úroveň, která daleko převyšuje prostou zkušenost lidské hostiny. Skrze přijímání Kristova těla dosahuje církev stále hlouběji toho, že se stává „v Kristu jakoby svátostí neboli znamením a nástrojem vnitřního spojení s Bohem a jednoty celého lidstva*“.¹²⁰

Skutečná jednota lidí a národů bude plně realizovatelná tehdy, pokud najde kořeny v Bohu, pouze v Něm: „*Nebojte se! Otevřete, dokořán otevřete dveře Kristu! Otevřete jeho spásonosné moci hranice států, hospodářské a politické systémy, oblasti kultury, civilizace a rozvoje. Nebojte se!*“¹²¹

Tato jednota neodnímá národům jejich různorodost. Stvořitel chtěl, aby byl člověk tvorem společenským, aby vytvářel dějiny, aby se realizoval v různých civilizacích a v různých mateřských jazycích.¹²² Jednota, kterou nám daroval Bůh,

¹¹⁸ Více k této problematice srov. BIANCHI Luca, *Eucaristia ed ecumenismo. Pasqua di tutti i cristiani*, Bologna 2007; KASPER Walter, *Sacramento dell'unità. Eucaristia e Chiesa*, Brescia 2004; FLORIO Mario – ROCCHETTA Carlo, *Sacramentaria speciale I*, Bologna 2004.

¹¹⁹ Srov. MND, 11.

¹²⁰ EE, 24.

¹²¹ Srov. JAN PAVEL II., homilie při převzetí nejvyššího pastýřského úřadu (22. října 1978), in *Christifideles laici*; česky Zvon, Praha 1996.

¹²² PAPEŽSKÁ RADA IUSTITIA ET PAX, *Kompendium sociální nauky církve*, s. 384–387.

není chaos, ani falešné bratrství, které posílá na gilotinu toho, kdo má jiný názor. Rodí se z daru Ducha Svatého, který o Letnicích uzdravil zmatení jazyků a umožnil všem, aby si skrze stejného Ducha porozuměli.

Národy střední Evropy zmítané bouřemi dějin mnohdy stály v minulých staletích na bojišti proti sobě. Nezapomněly však na hluboké pouto, které je nadále spojuje: křesťanské víra. Kristus je proto znovu nadějí této části světa – Evropy a celého lidstva. Slavení eucharistie je znamením a nástrojem společné příslušnosti těchto národů ke Kristu.

Biskupské konference různých zemí, vědomy si této skutečnosti, podepsaly společné prohlášení na znamení smíření.¹²³ Vždyť „právě díky slavení eucharistie se znesvářené národy mohou shromáždit kolem Božího slova, naslouchat jeho prorockému hlasu, bezplatně získat odpuštění a přijmout milost obrácení, které umožní společenství u stejného chleba a stejného kalicha. Ježíš Kristus se daruje v eucharistii a upevňuje společenství mezi bratry, vybízí znesvářené, aby skrze dialog a spravedlnost došli smíření“.¹²⁴

Mezinárodní eucharistický kongres bude v tomto duchu příležitostí k dalším krokům na cestě k očištění paměti¹²⁵, k odpuštění urážek minulosti a ke znovunalezení plného smíření v Kristu, který může zvítězit nad těžkostmi a pokušeními současnosti.¹²⁶ V úsilí o smíření se eucharistie stává v životě tím, čím je ve mši svaté.

V dějinách vyjadřovala každá evropská země svou víru v eucharistii podle svých zvyklostí a své tradice. Průvod na slavnost Božího Těla, sypání květin, slavnostní eucharistická adorace, liturgie předem posvěcených darů, oslava prvního svatého přijímání – to vše propojilo národy střední Evropy (Poláky, Čechy, Slováky, Slovinci, Chorvaty, Srby, Maďary, Rakušany, Ukrajince, Rumuny atd.). Naše civilizace čerpala ze stejného pramene, a vybuodovala tak duchovní jednotu Evropy. Dnes, v etapě, kterou prožíváme, nejsou jednotlivé místní církve samy schopny reagovat na výzvy současnosti.

Aniž bychom popírali odlišnosti plynoucí z historických událostí, jsme si stále pevně vědomi jednoty, která má své kořeny ve společném křesťanském základě. Tato jednota může vytvářet různé kulturní tradice a na společenské i církevní rovině vést ke vzájemnému poznání a ke vzájemnému sdílení hodnot.¹²⁷

To platí také pro naše bratry *Romy*, kteří mají ve svém patronovi, blahoslaveném Ceferinovi muže hluboké eucharistické víry. Tato víra se projevila

¹²³ Například maďarská a slovenská biskupská konference v národním poutním místě Mátraverebély-Szentkút Mátraverebély-Szentkút, 28. června 2008. Podobný dokument vznikl v roce 2003 *Versöhnte Nachbarschaft im Herzen Europas* (mezi rakouskou a českou biskupskou konferencí) a v roce 2004 na katolickém setkání střední Evropy v Mariazell.

¹²⁴ XI. ŘÁDNÉ GENERÁLNÍ SYNODNÍ SHROMÁŽDĚNÍ BISKUPŮ, *Proposizioni del Sinodo sull'Eucaristia* (22. října 2005), 49, EV XXIII., 771.

¹²⁵ Oblíbený výraz Jana Pavla II. má svůj původ ve Velkém jubileu roku 2000. Srov. *Novo millennio Ineunte*, 6, *Incarantionis mysterium* (1998), 11.

¹²⁶ Teologické základy cesty smíření lze najít v dokumentu: MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE, *Paměť a smíření: církev a viny minulosti*, Praha 2000.

¹²⁷ Srov. *EEu*, 4.

v roce 1965, kdy jeden z romských poutníků daroval papeži Pavlu VI. monstranci z ostnatého drátu na památku Romů umučených v nacistických lágrech. Martin Buber před téměř stoletím napsal, že civilizace zůstane živou do té míry, do jaké zůstane spojena s živým tajemstvím, ze kterého vzešla.¹²⁸ Evropské civilizace se zrodily z tajemství Kristova. K tomuto živému prameni se máme vracet a připomínat si výzvu svatého Jana Pavla II.: *„(Evropo) v průběhu staletí jsi přijala poklad křesťanské víry. Ta je základem tvého společenského života na principech převzatých z evangelia a její stopy je možno vidět v umění, v literatuře, v myšlení a v kultuře národů. Avšak toto dědictví nepatří jen minulosti; je plánem pro budoucnost, který je třeba předávat budoucím generacím, protože je to základ života osob a národů, které společně daly evropskému kontinentu jeho tvářnost.“*¹²⁹

¹²⁸ Srov. BUBER Martin, *Přednáška ve Frankfurtu*, 1922.

¹²⁹ *EEu*, 120.

AVE VERUM CORPUS NATUM DE MARIA VIRGINE

Svatý Jan Pavel II. v poslední kapitole encykliky *Ecclesia de Eucharistia* (17. dubna 2003) zve věřící do školy „Marie – ženy eucharistie“. Říká, že „církve, která hledí na Marii jako na svůj vzor, je povolána napodobovat ji také v jejím vztahu k tomuto přesvatému tajemství“¹³⁰. Ujistuje, že pokud půjdeme v jejích stopách, budeme moci slavit a prožívat eucharistické tajemství. „Zde se nachází poklad církve, srdce světa, záruka cíle, po němž každý člověk, byť i nevědomě, dychtí.“¹³¹

Hluboký vztah mezi Marií a eucharistií je především pozadím VIII. kapitoly koncilní konstituce o církvi *Lumen gentium*, podle níž Maria, „která vstoupila hluboko do dějin spásy, jistým způsobem v sobě spojuje a vyzařuje největší skutečnosti víry.“¹³² K těmto nejvznešenějším základům víry patří eucharistie, *mysterium fidei par excellence*.

Pannu Marii jako „ženu eucharistie“, vzor pro křesťanské společenství, můžeme pochopit pouze na základě patristiky a koncilového učení o Panně a Matce, která je „vzor církve, ve víře, lásce a dokonalém spojení s Kristem“.¹³³ Apoštolská exhortace *Marialis cultus* Pavla VI. (1967) aplikuje tuto nauku do liturgie, kterou máme slavit a žít, inspirováni P. Marií, která je „vzorem zbožnosti, s jakou Církev slaví a vyjadřuje ve svém životě božská tajemství“.¹³⁴ Týž dokument představuje P. Marii jako tu, která je „především Panna, která naslouchá (...), která se modlí, matka, (...) která přináší oběť a zmiňuje její přítomnost v eucharistické oběti, kterou církev činí (...) ve společenství se svatými v nebi, hlavně s přeblahoslavenou Pannou Marií“.¹³⁵

Společenství věřících vidí „v Marii, „ženě eucharistie“, (...), svou nejzdařilejší ikonou a nazírá ji jako nenahraditelný vzor eucharistického života. Proto za přítomnosti „*verum Corpus natum de Maria Virgine*“ na oltáři kněz jménem liturgického shromáždění říká slovy kánonu: „Uctíváme slavnou Pannu Marii, Rodičku našeho Boha a Pána, Ježíše Krista.“¹³⁶ Její svaté jméno vzýváme a uctíváme i v kánonech východních křesťanských tradic. „Ona je tota pulchra, celá krásná, protože v ní září jas Boží slávy. Krása nebeské liturgie, která se má odrážet i v našich shromážděních, v ní našla své věrné zrcadlo.“¹³⁷ Věřící se snaží Pannu Marii napodobovat, učí se stávat se lidmi eucharistie a církve, snaží se, aby celé společenství žilo jako živá oběť, milá Otci, aby

¹³⁰ EE, 53.

¹³¹ Tamtéž, 59.

¹³² LG, 65.

¹³³ Tamtéž, 63.

¹³⁴ PAVEL VI., apoštolská exhortace *Cultus marialis* [dále MC], AAS 66 (1974), 16 [online]. Dostupné z <http://web.katolik.cz/feeling/library/Cultus%20Marialis.pdf>.

¹³⁵ Tamtéž, 17 a 20.

¹³⁶ SaC, 96.

¹³⁷ Tamtéž.

následně předstoupili před Boží tvář jako „neposkvrnění“ podle jeho vůle (srov. Kol 1,21; Ef 1,4).

„V eucharistii se církev plně spojuje s Kristem a jeho obětí a osvojuje si Mariina ducha.“¹³⁸ Spolu s ní zpívá *Magnificat* v eucharistické optice: skutečný eucharistický postoj je totiž chvála a díkyvzdání, připomínka Božích zázraků v dějinách spásy, eschatologické zaměření k novým nebesům a k nové zemi, jejichž zárodek je v životě ponížených, které Bůh povýšil. Jako Hospodinova služebnice, služebnice Pána, i nadále vede učedníky svého syna k eucharistickému stylu sebedarování a služby.

Nechť v nás na přímluvu blahoslavené P. Marie Duch Svatý rozhojní stejné odhodlání, jaké prožili emauzští učedníci (srov. Lk 24,13-35) a obnoví v našem životě eucharistický úžas ze záře a nádhery, která vychází z liturgického obřadu, z působivého znamení Kristovy velikonoční oběti a Boží slávy. Emauzští učedníci vstali a spěchali zpět do Jeruzaléma, aby se podělili o radost s bratry a sestrami ve víře. Skutečnou radostí je poznání, že zmrtvýchvstalý Pán zůstává s námi, je naším věrným přítelem na naší cestě a naším současníkem v tajemství církve, svého těla.¹³⁹

Jako svědkové tohoto tajemství lásky, plni radosti a úžasu, přistupujme nadále k setkání s nejsvětější eucharistií, abychom sami zakoušeli a druhým zvěstovali pravdivost slov, kterými se Ježíš loučil se svými učedníky: „*Hle, já jsem s vámi po všechny dny až do konce světa!*“ (Mt 28,20).

¹³⁸ *EE*, 58.

¹³⁹ Závěrečné úvahy, srov. *SCa*, 96 a 97.

OBSAH

1. **Úvod**
 - 1.1. Mezinárodní eucharistický kongres
 - 1.2. Maďarsko
 - 1.3. Cíl kongresu
2. **„Všechna spása pramení mi z tebe!“**
 - 2.1. Bůh, pramen života
 - 2.2. „Kdo žízní, ať ke mně přijde a pije“
 - 2.3. „Všechna spása pramení mi z tebe!“ (Ž 87,7)
3. **Eucharistie – pramen křesťanského života**
 - 3.1. Základy v Novém zákoně
 - 3.2. Od večeře Páně k eucharistii církve
 - 3.3. Souhrnný pohled na středověk
 - 3.4. Protestantská reforma a Tridentský koncil
4. **Eucharistie ve Druhém vatikánském koncilu**
 - 4.1. Eucharistie – pramen a vrchol křesťanského života
 - 4.2. Eucharistie vytváří církve
5. **Slavení eucharistie, pramen a vrchol církevního života**
 - 5.1. Slavení eucharistie, pramen křesťanského života
 - 5.2. Uctívání eucharistie mimo mši svatou
6. **Eucharistie, pramen přeměny tvorstva**
 - 6.1. Univerzální význam Eucharistie
 - 6.2. Mše na oltáři světa
 - 6.3. Eucharistie a proměna tvorstva
7. **Eucharistie, pramen svatosti**
 - 7.1. Příklad maďarských mučedníků 20. století
 - 7.2. Všeobecné povolání ke svatosti
 - 7.3. V každodenním životě
8. **Eucharistie – pramen poslání a služby**
 - 8.1. Svátost završeného poslání
 - 8.2. Z Emauz do Jeruzaléma
 - 8.3. Eucharistie a bratrská služba: diakonie
 - 8.4. Eucharistie a jednota pokřtěných: společenství
 - 8.5. Eucharistie a smíření
9. **Ave verum corpus natum de Maria Virgine**